К 4С(Чув)
Н 63
Д 5416 чув.

П. Н. НИКОЛАЕВ

БУКВАРЬ

Чăвашгосиздат — 1961

Д 5416-44В

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ
УКАЗАННОГО ЗДЕСЬ СРОКА

К 4с(чув)
Н 63

П. Н. НИКОЛАЕВ

БУКВАРЬ

ТӲРЛЕТНӖ 8-мӗш ИЗДАНИ

ЧӐВАШ АССР
ГОСУДАРСТВО ИЗДАТЕЛЬСТВИ
Шупашкар — 1961

Чăваш АССР Çутĕç министерстви
çирĕплетнĕ.

ЧУВАШСКАЯ
РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
БИБЛИОТЕКА
им. Горького

Николаев Петр Николаевич
БУКВАРЬ

Редактор *Н. Т. Васянка.*
Художеств. редактор *В. Ф. Солодовников.*
Технический редактор *П. В. Перлов.*
Корректоры: *О. С. Артемьева,*
З. Г. Федотова.

Сдано в набор 24-IV-1961 г. Подп. к печати 26-V-1961 г. Бумага $70 \times 108^1/_{16}$.
Объем 8,9 печ. л.+вкл. 0,33 п. л.
Уч.-изд. л. 9,78+вкл. 0,33. Тираж 29000 экз.
Заказ № 629, изд. № 181. Цена 20 коп.

Типография № 1 Министерства культуры Чувашской АССР
г. Чебоксары, Володарского, 5. Дом печати.

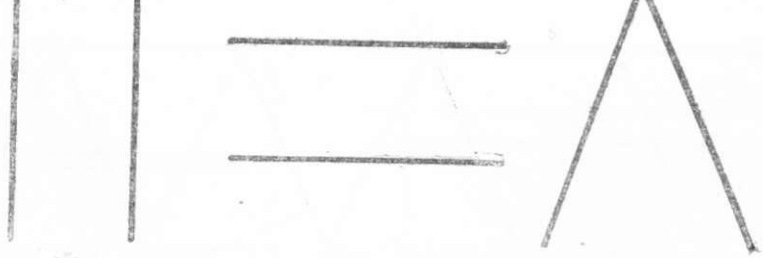

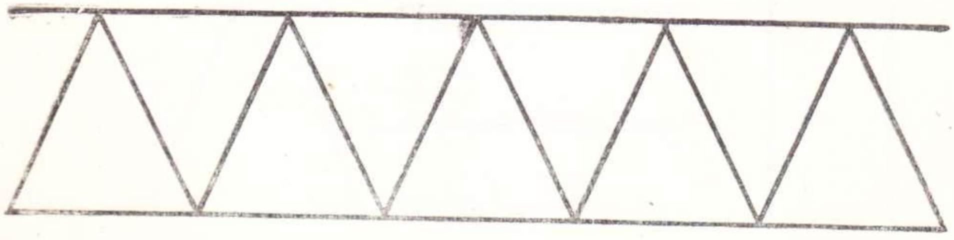

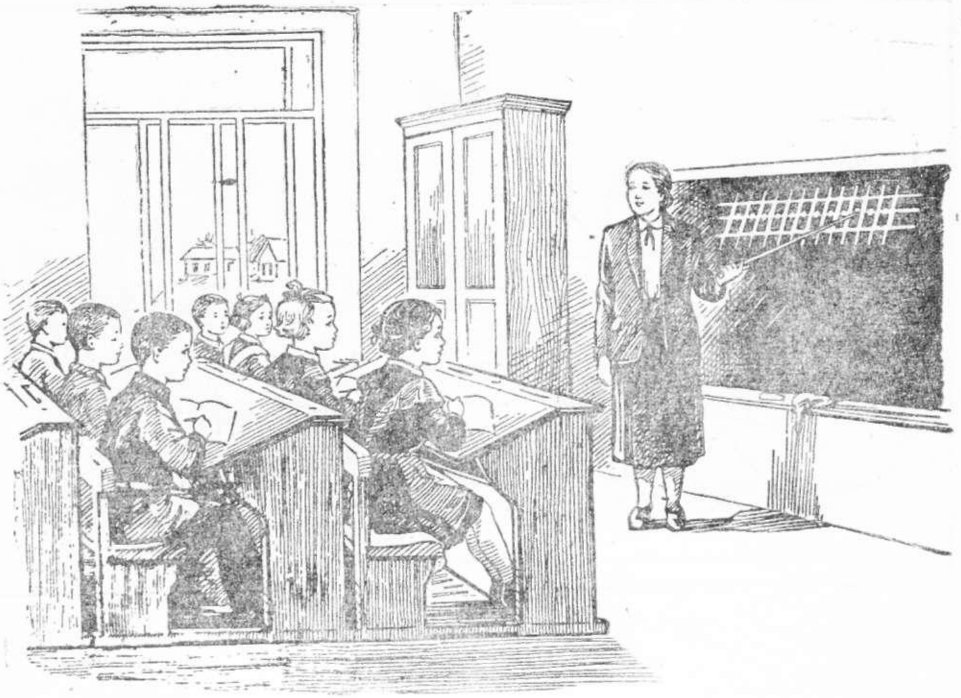

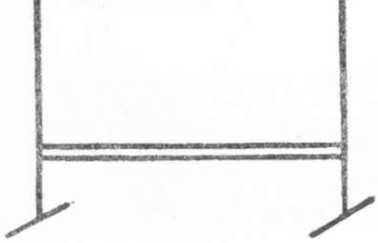

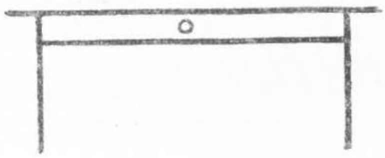

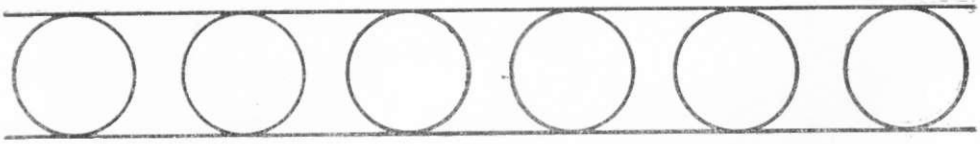

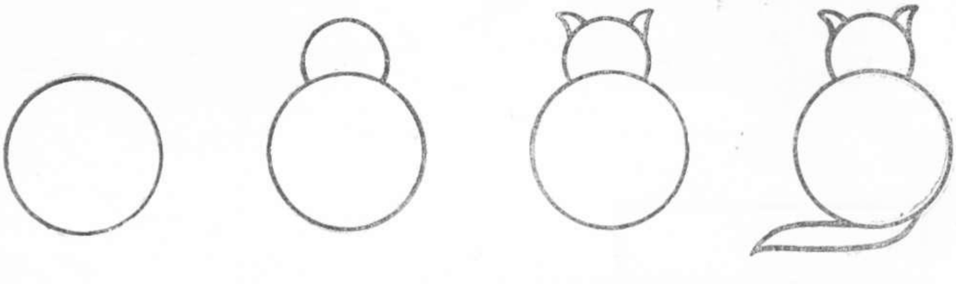

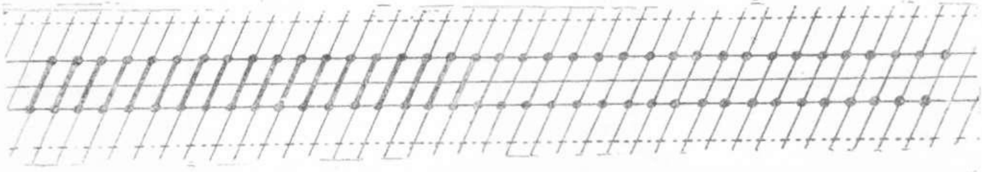

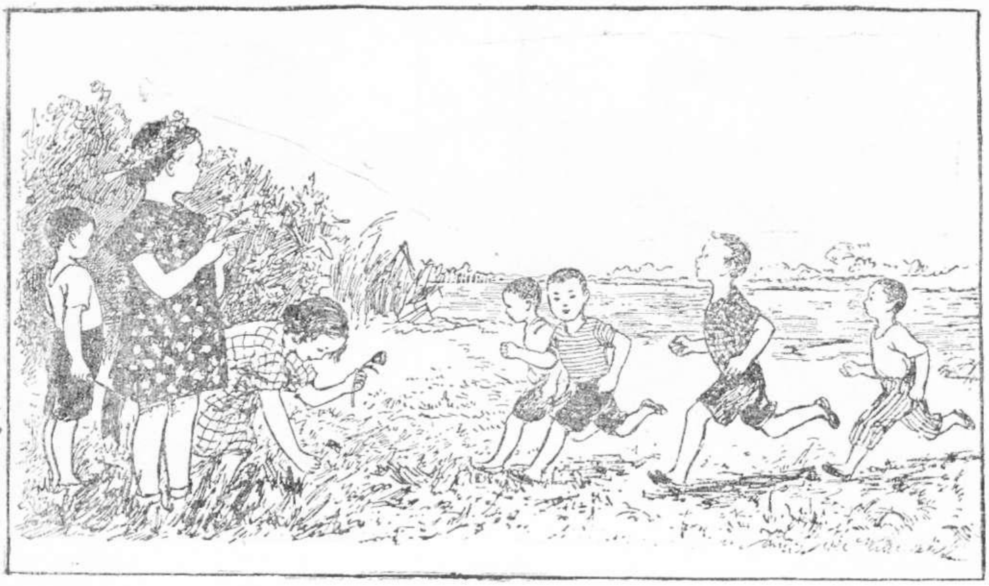

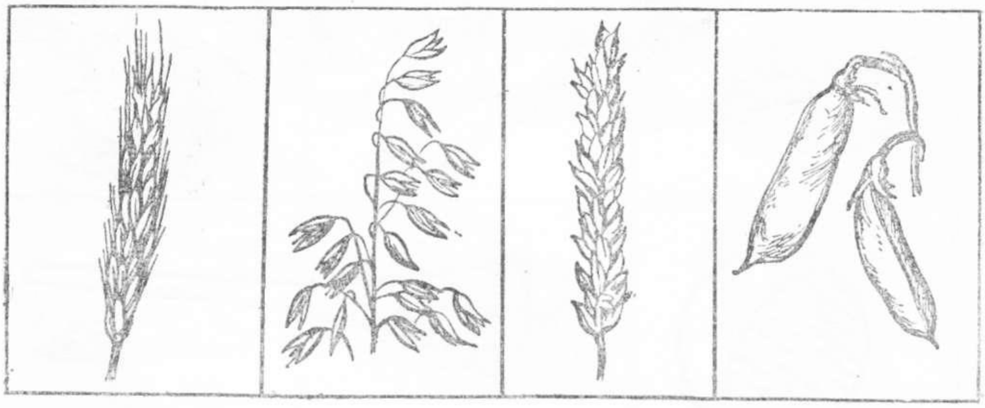

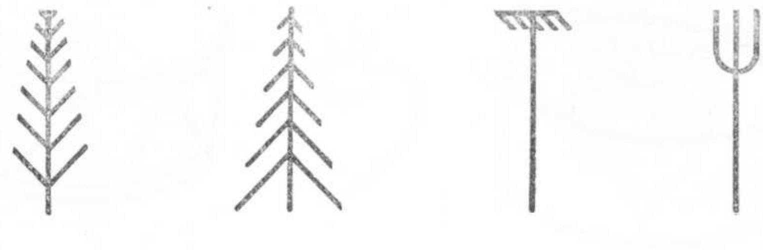

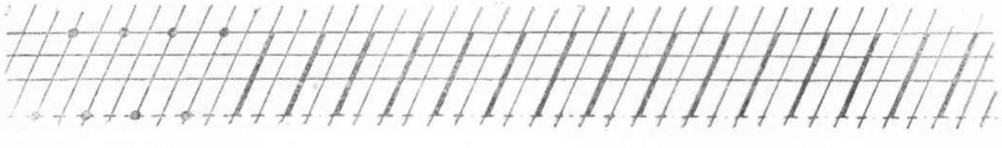

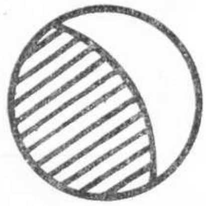

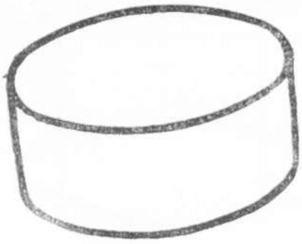

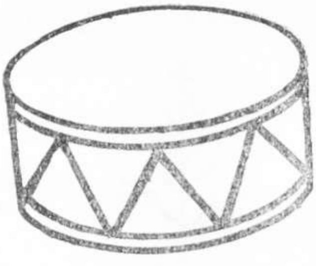

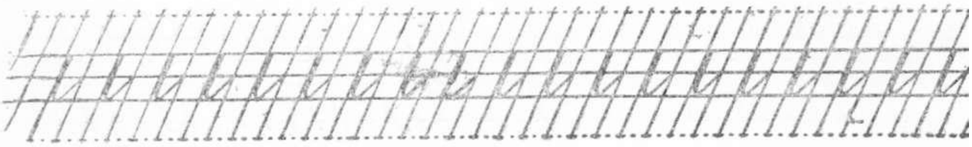

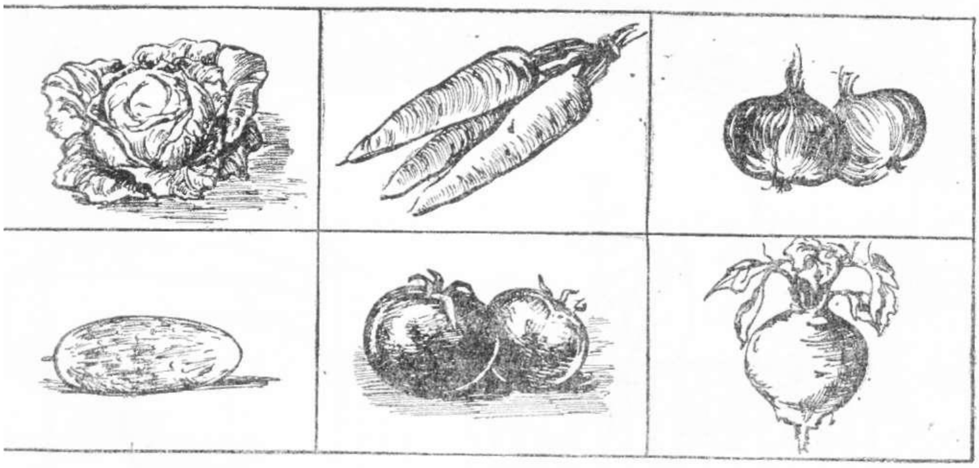

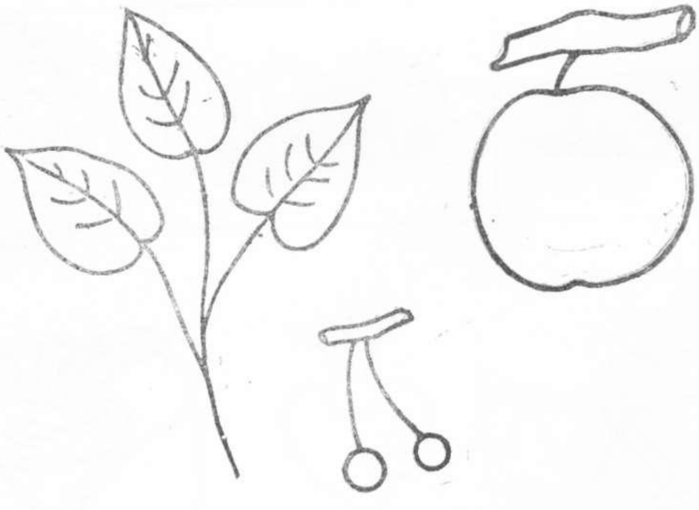

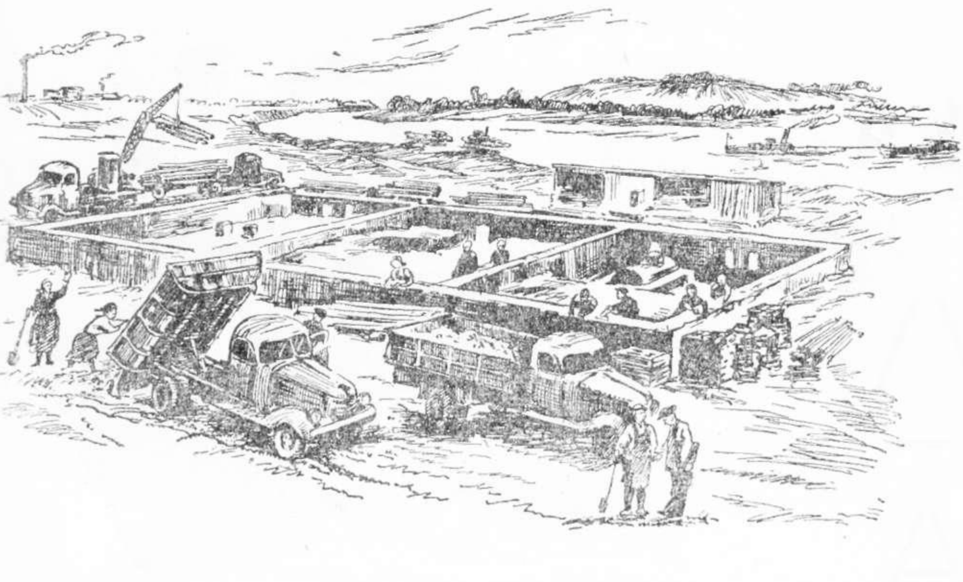

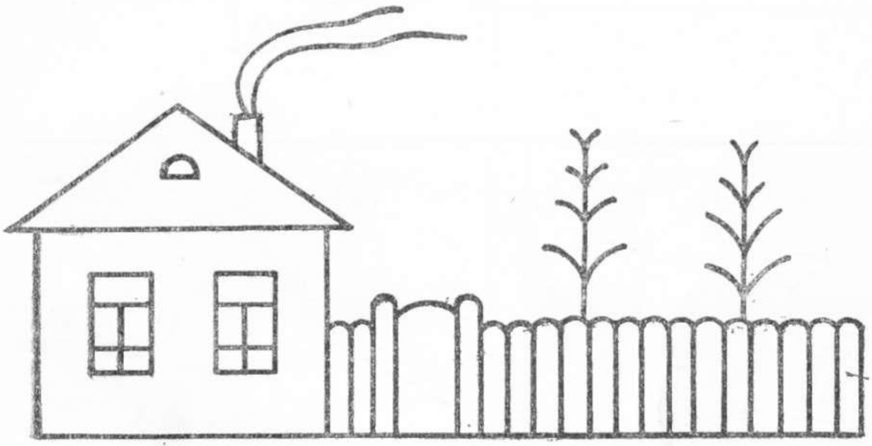

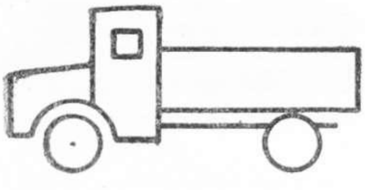

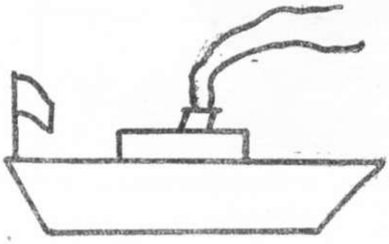

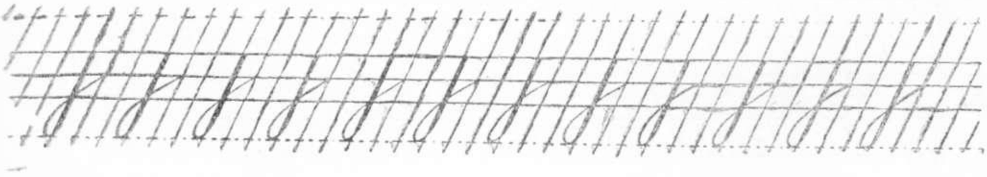

А а

а-а-а!

а

а

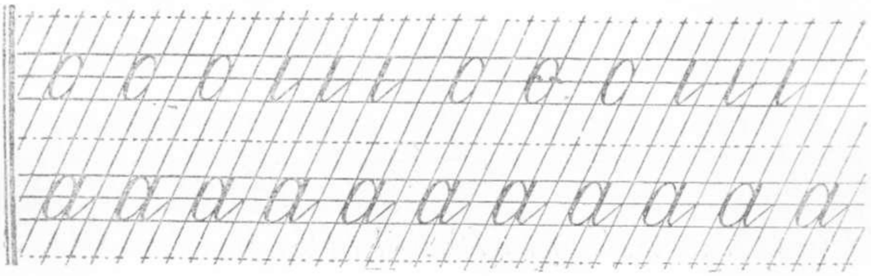

У у

У у

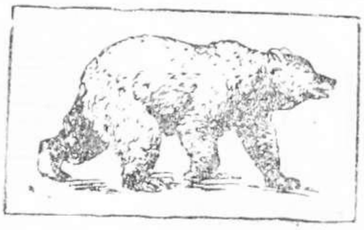

а-у!

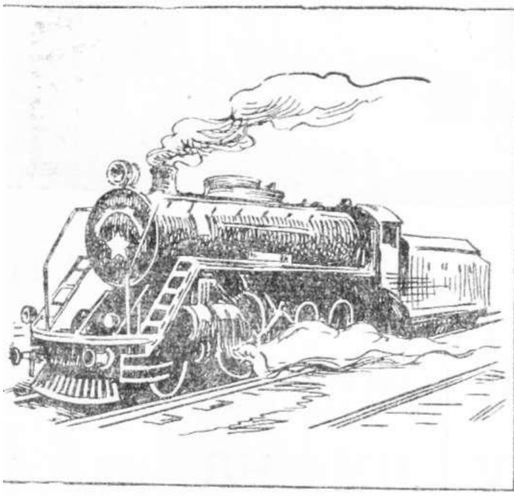

у-у-у!　　у-а!

У

у

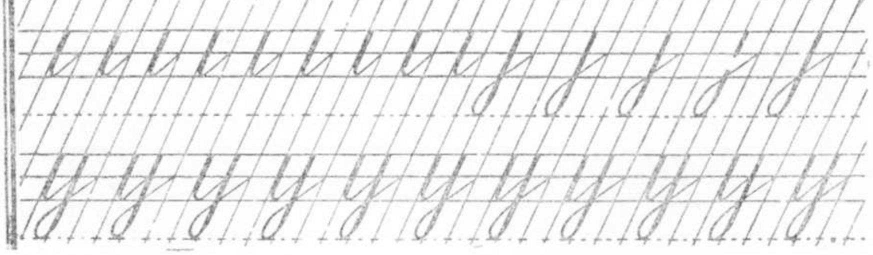

Нн

ан!

ан	на	ну
ну	ну	на
на	ан	ну

ну!

Н

н

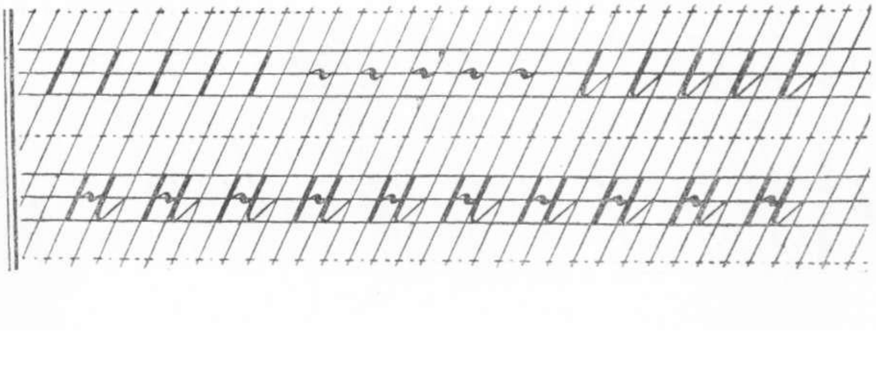

на!

ау	ан	а-на
уа	на	а-ну
на	ну	у-на

Ау, Анна!
Анна, ау!

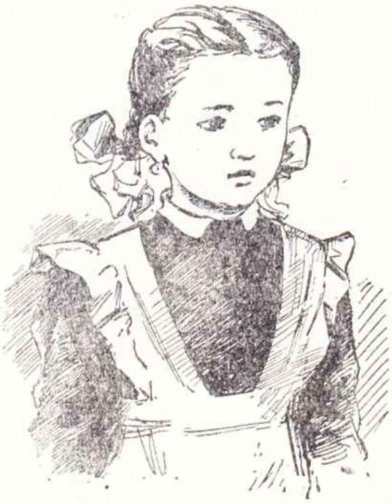

Ан-на

а | **у** | **н**

ау уа ан на ну ау

ЧУВАШСКАЯ РЕСПУБЛИКАНСКАЯ БИБЛИОТЕКА им. Горького

Лл

а-ла

а-ла	а-лу
а-на	Ан-на
у-ла	ал-ла

а | у | н | л

Л

л

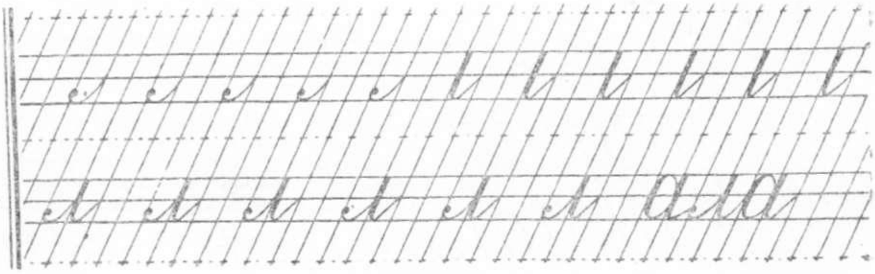

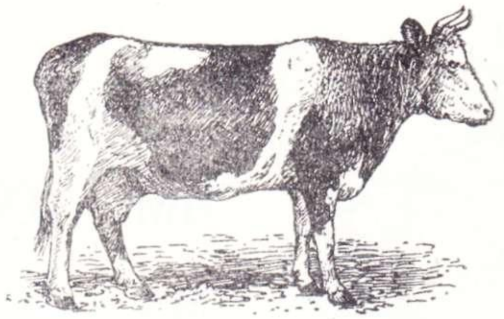

ала	.ла
алу	а.а
ула	ул.

Анна, алла!

ула ▭

ла | лу | на | ну | ау | уа | ал

Л

Л

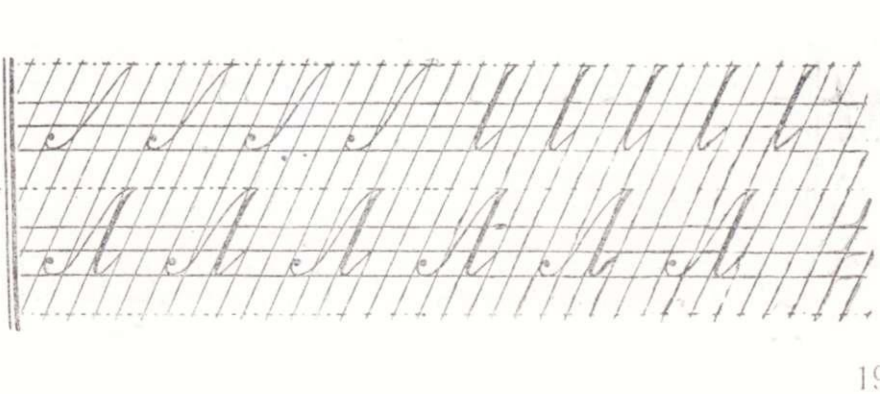

Мм

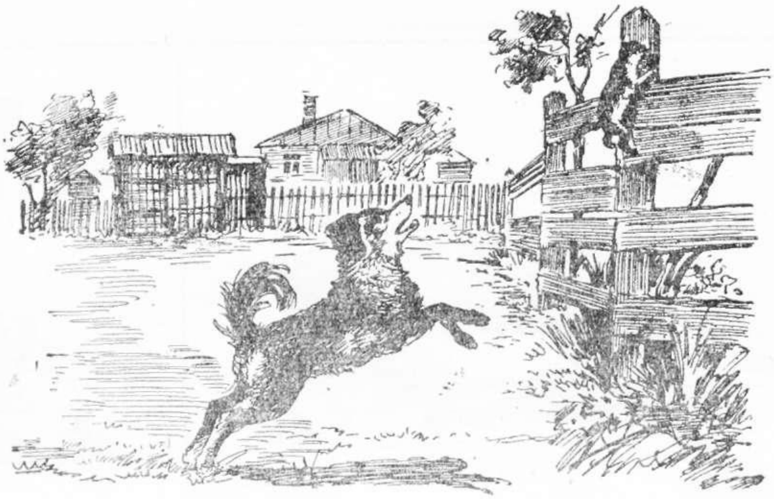

ам! ам!

ам	ау	а-ла
му	уа	ал-ла
на	ум	ма-на
ма	ну	ма-ла

му, му! Ман. Мана. Мала.

М
м

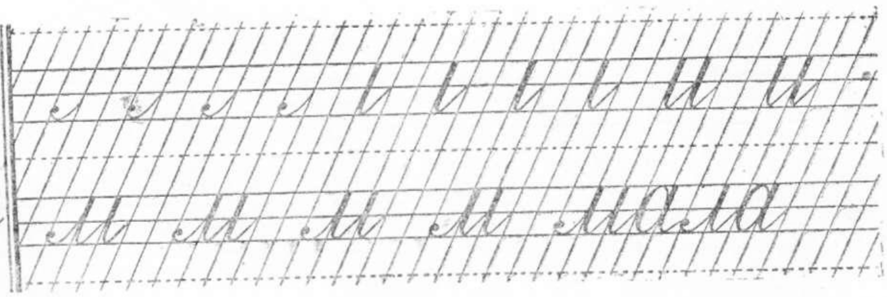

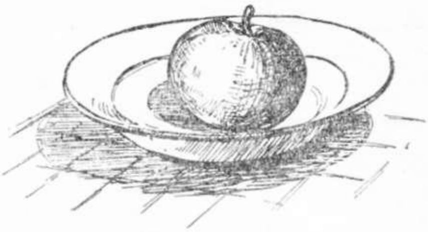

ул-ма

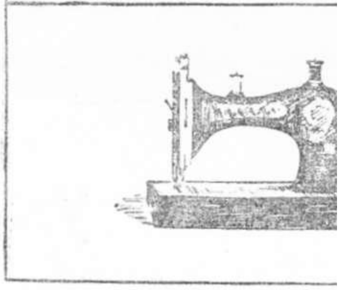

ан	ам	уа	а-ла	ул-м
ау	ма	му	ман	Ан-
уа	ну	ну	лум	ма-

Анна, ан ман!

Аа | **Уу** | **Нн** | **Лл** | **Мм**

Ă ă

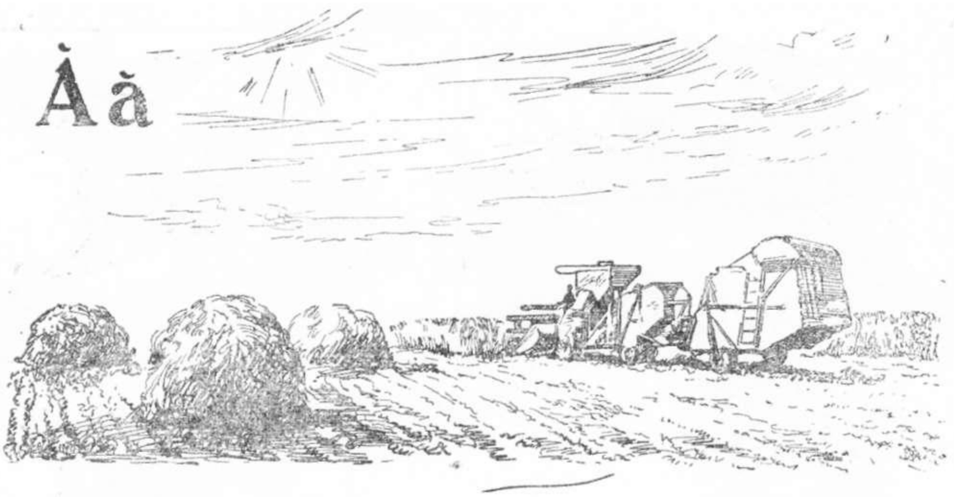

у-лăм

ă-на	ан-лă	ă-ман	ăн-лан
а-лă	ма-ла	у-лăм	ма-нăн
у-лăм	ан-нă	у-нăн	ал-лăн

Алă. Аллăн. Ăнлан.

а-лă Манăн. Анна, ăнлан!

ă *ă ă ă ă ă ă ă ă*

ă *алă улăм ăман*

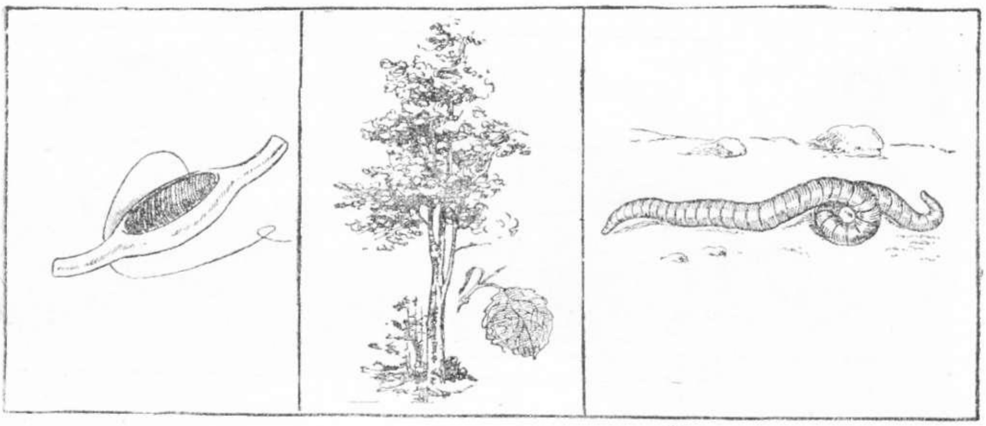

Ă-ман

Ă-на	У-лăм
А-лă	Ăн-лан
Ă-ман	Ма-нăн

Ăман. Улăм. Алла-аллăн. Манăн алă. Ăна ăнлан. Манăн улма.

Рр

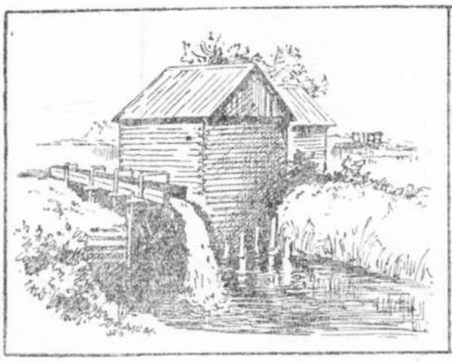

ар-ман   Ра-ман

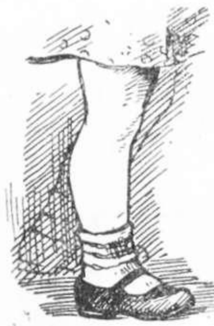

у-ра	нă-рă	мар	ар-ман
а-ра	ум-ра	лар	ар-лан

ар < ман / лан | Ра / лар > ман

у-ра

Раман.

Раман урамра.

Ау, Раман!

р

р

У-рам

ар - ла	ар - ман	у . а
нă - рă	Ра - ман	нă . ă
ур - лă	лар - ман	у . ам

Раман, лар!

На арман!

Арман умра.

Р

Р

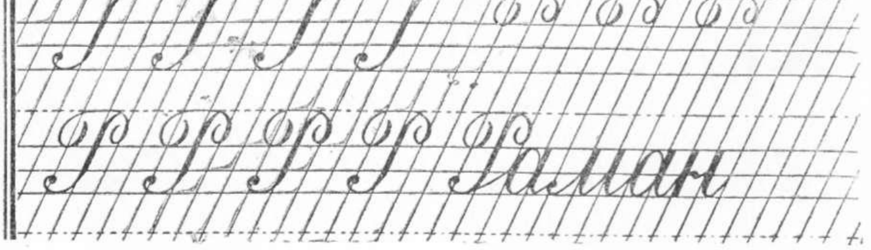

Хх

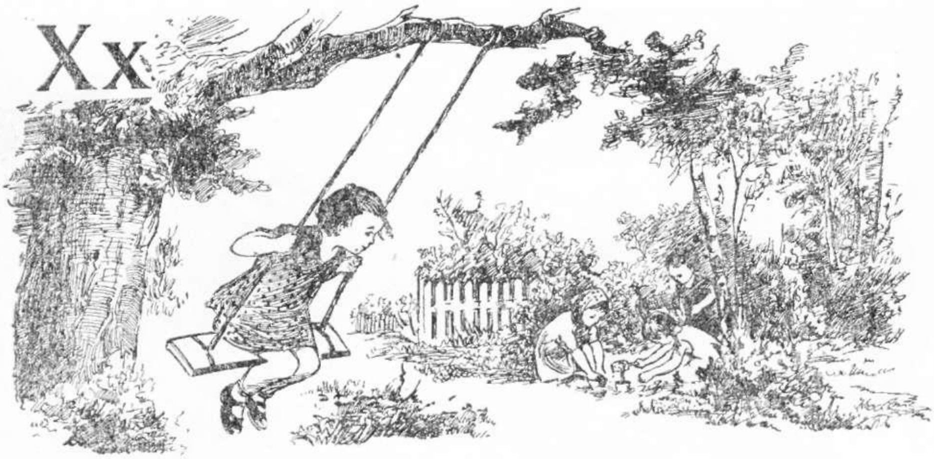

ух!

ах	ха-ма	хум
ух	ху-ла	хул
ха	ху-лă	хал
ху	ху-ра	хам

хур

ху-ран		ра	Анна хула-ра.
хă-măл	ху	ла	Хуран хура.
ха-лăх		лă	Урам-ра халăх.

Х

х

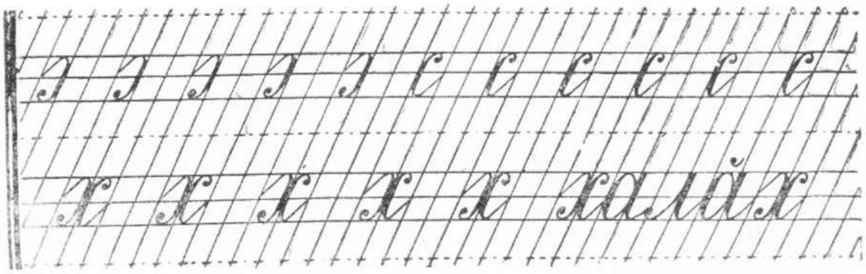

Ан хăра!

Раман урамра.
Ула хур урамра.
Раман, на хулă!
Ан хăра, Раман!
Раман хăраман.

хурăн

а	**у**	**н**	**л**	**м**	**ă**	**р**	**х**

Х
Х

Ыы

ых-ра　　　　хыр

ы-рă	ых-ра	хыр
ы-ран	ыр-лăх	хы-рăм

Урамра хыр.
Хыр хăма хулăн.
Анна, ыхруна хур.

ы — рă
ы — ран

х . р　　ы . ă　　. ран

Ы ь ь ь ь ı ı ı ı ı ы ы ы ы

ы *ыран ыхра ырлăх*

Шш

ы-раш

ша-ла	шăл
шу-рă	ы-раш
шă-мă	шă-нăр
шă-на	шу-хăш
ху-шă	хă-мăш
ла-ша	шă-рăх

шăна

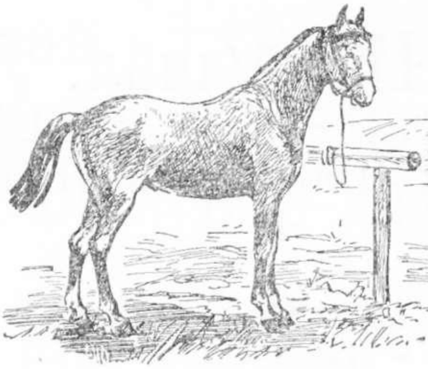

лаша

Ш *ш ш ш ш ш ш*

ш *шăл шурă ыраш*

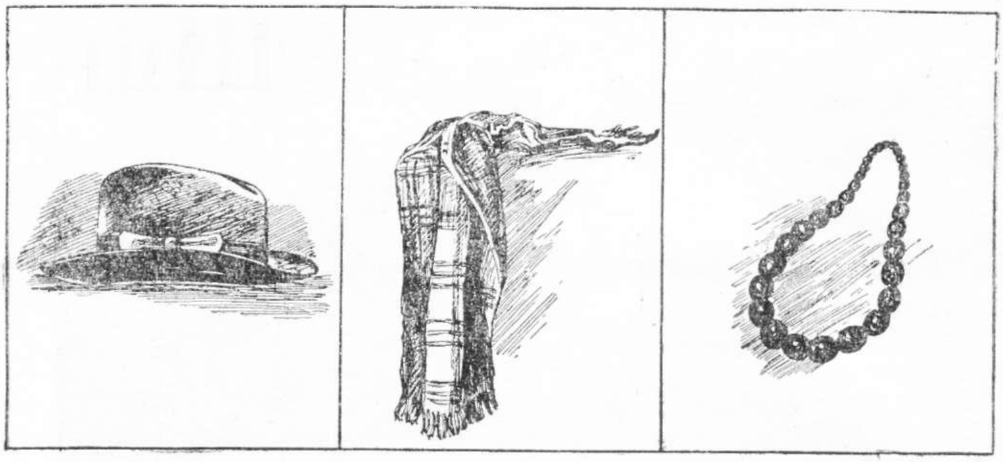

ă — шă — хy

шă — на / рăх

Шала лар. Ырă шухăш.
Шурă шăл. Лаша шухă.
Раман—манăн шăллăм.

а	у	н	л	м	ă	р	х	ы	ш

Ш *Ш*

Шурă шăл. Шăрăх.

В в

вăр-ман

шыв

а-ван	ы-вăл
а-вал	вă-рăм
хă-ва	вы-рăн
лав	ху-нав
шыв	вăр-ман
вăл	вăр-лăх

Роман, ан варала!

В *в в в в в в в в в в*

в *вăл вула вăрман*

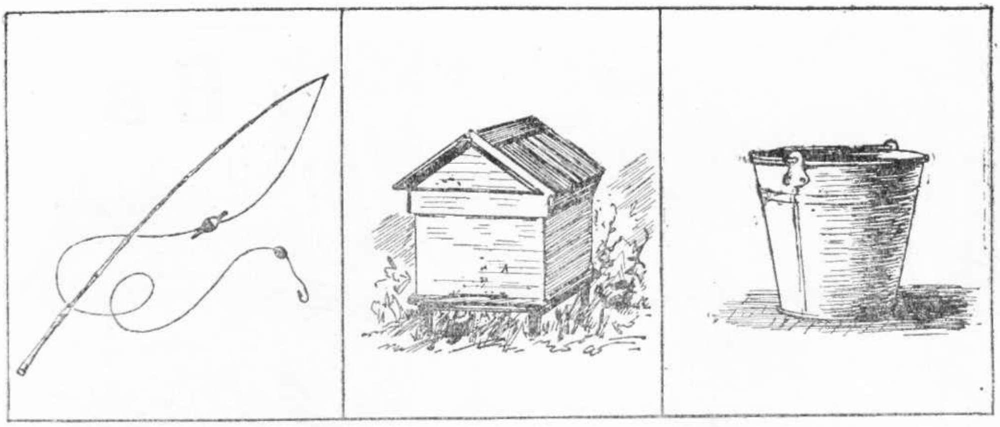

Ăшă шыв. Авă вăрман.
Урамра лав. Вăрлăх аван.
Манăн вырăн. Вăрăм вар.
Раман ыраш вырнă.

Вă — ран, рăм

Ар, Вăр — ман

Анна

вуланă.

В *В*

Вăл аван вырнă.

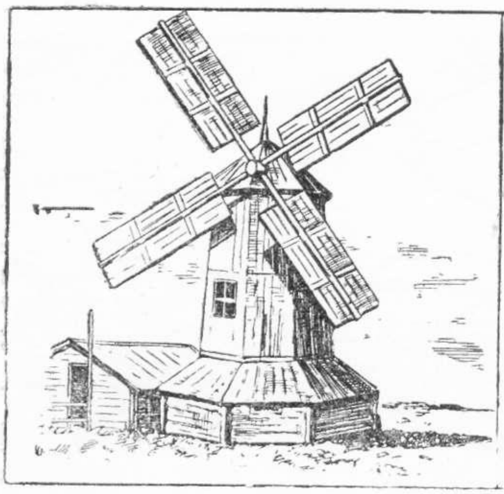

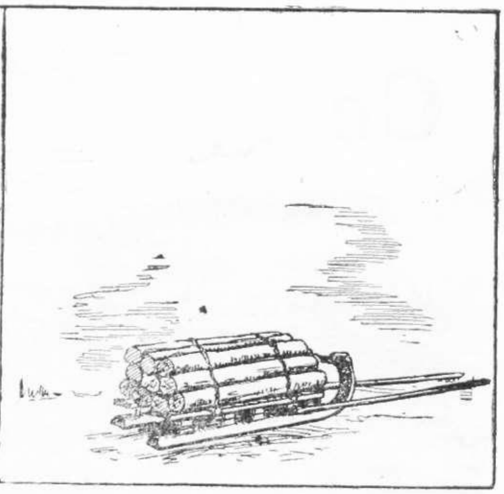

а . ман   ла .

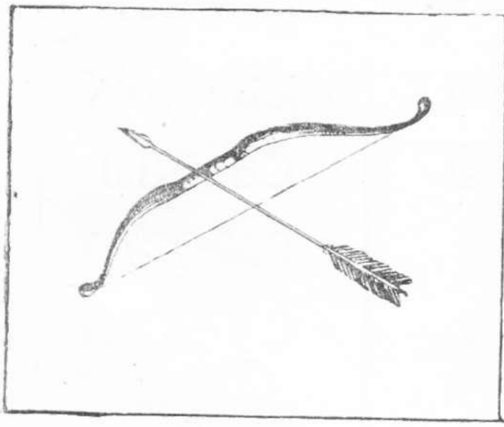

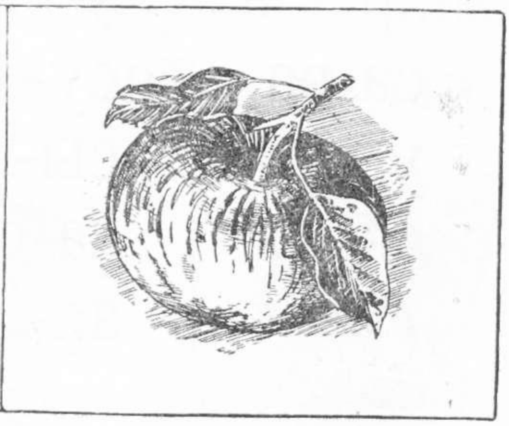

у . ă   . лма

Анна, мала лар. Анна мала ларнă. Вăл вуланă.

У *у у у* *Г Г Г* *У У*

У *Урамра лав. Ухă.*

Сс

су-ха-ра

са-ва	су-ха	сă-мах
у-сă	сы-вă	са-вăл
сă-вă	са-сă	су-хăр
	ал-са	су-хан

Сахар.

Сахар сăвă вулать.
Сăвва аван вулать.
Сахар савăнать.

с   *с с с с с с с с с с с*

с   *сасă сăмах салам*

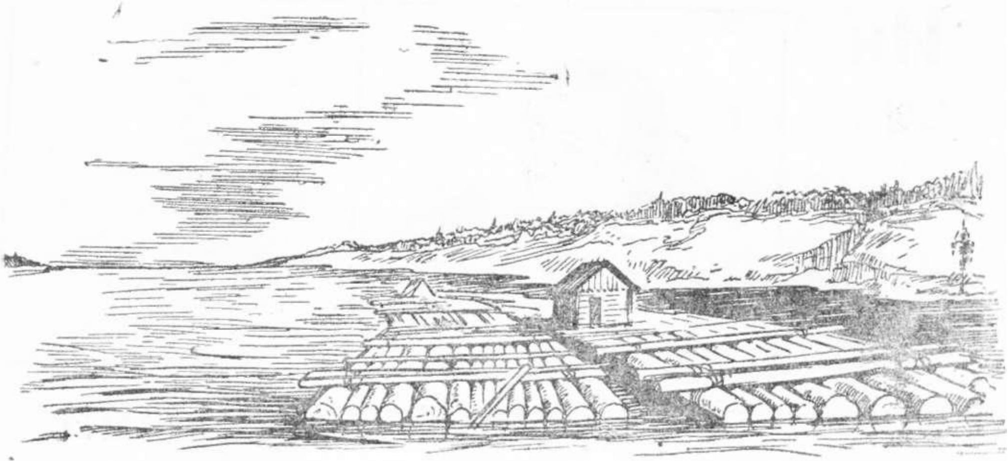

Сулă.

Шывра сулă. Сулă вăрăм.
Сулăра хыр, ăвăс, хурăн.

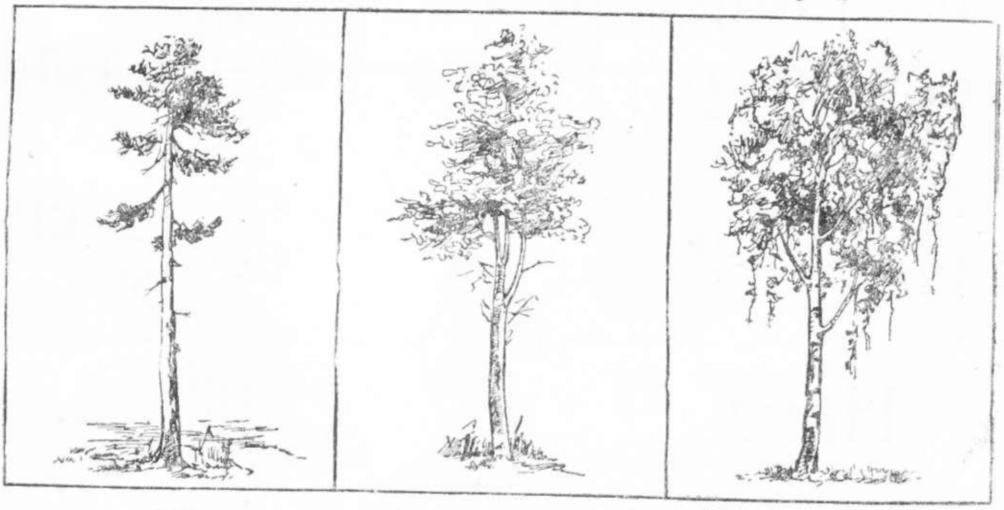

Х . р   Ху . ăн   Ăвă .

С С С С С С С С С

С Сахар вуланă.

Ии

Ни-на

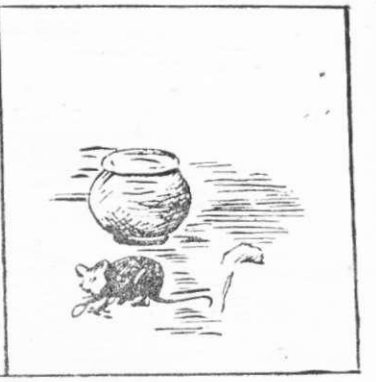

шă-ши

ир	мир	И-ван	ал-сиш
иш	вир	шă-ши	ма-ши-на
ил	хир	ир-хи	су-ха-ри
си	выр	Ни-на	ал-шăл-ли

Ан / Ни → на

ус / сас → си

Нина шăлнă.

И *и и и и и и и и*

и *шăши алсиш шина*

Алсиш.

Иринăн хура
алсиш.
Алсиш аван.
Алла ăшă.

	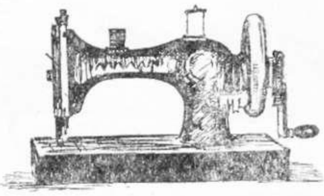
Алшăлл .	Маш . на
Шăш .	В . р

а | у | н | л | м | ă | р | х | ы | ш | в | с | и

И *и и и и и и и и и*

И *Иван Ирина Илари*

Çç

çул

	çу	ça-ва	çăм	ар-çын
	уç	çу-ха	çул	ça-ран
	çăл	çу-на	çил	çу-мăр
ça-ва	çыр	çă-ра	çын	çы-ран

Аслă çул.
Çара çуна.
Çуран çын.
Хурçă çава.

Сарă шăрçа.
Манăн çыру.
Сывлăш уçă.
Шурă çăнăх.

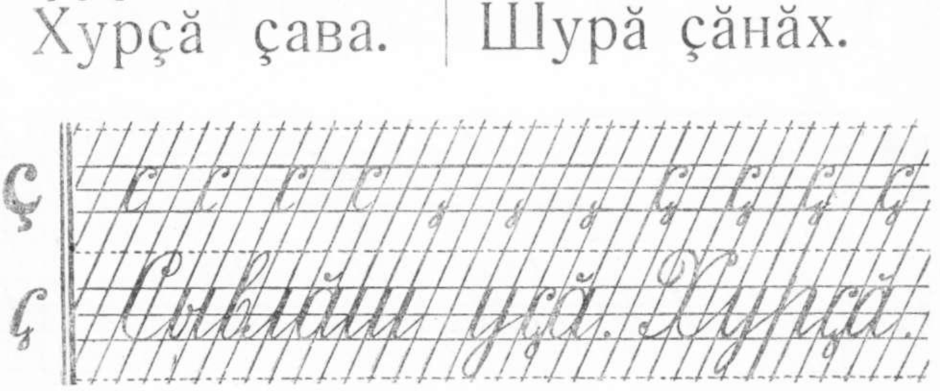

Çулла.

Ăшă çумăр çунă. Çумăр хыççăн ывлăш уçă. Сывлама çăмăл. Çулла рамра аван.

çур — ла
ыр — ла

çă — мăл
çă — мах

Çыру.

аруç çыру çырнă.
инăна сывлăх суннă.
ина çырăва вуланă.
ăл савăннă.

Ç
ç

C C C ç ç ç Ç Ç Ç
Çумăр çунă. Çыру.

П п

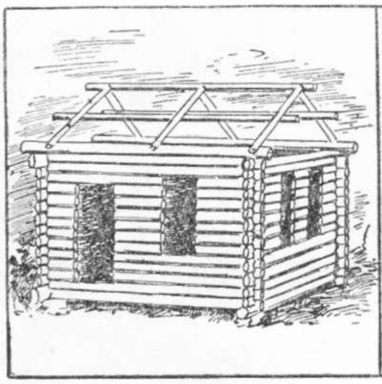 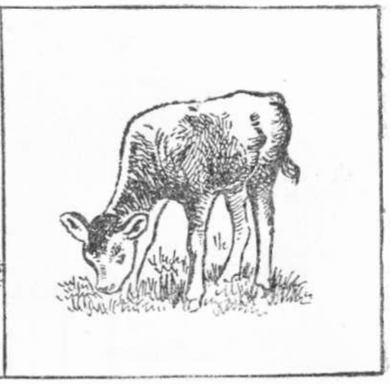

пу-ра пă-ру

сап	пир	пă-ра	хы-пар
хуп	пыл	пу-ра	па-лан
сып	пуç	пă-ру	пă-рăç
çип	пăр	пу-лă	ха-лап

Пулăшу.

Анна аппа пăру пăхнă. Вăл ăна шыв панă. Павăлпа Нина Анна аппана пулăшнă.

П п п п п п п п п п п п п

п *пулă палан пăрăç*

Ваççапа Павăл.

Павăл Ваççана панулми панă. Панулми аван пулнă.

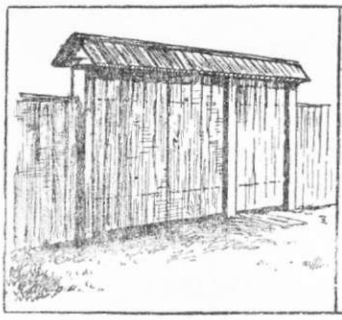

х...а

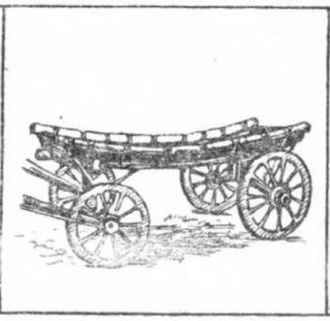

у....

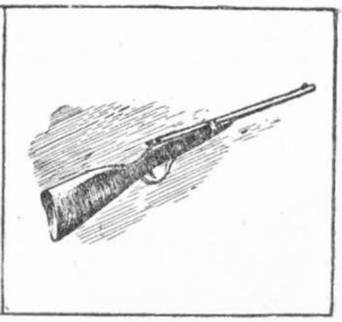

пă...л

п..ç.

па..н

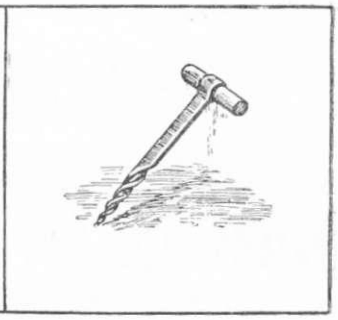

.ăр.

П *П*

П П П П П П П П

Панулми аван.

чă-хă

а-ча	чул	чă-рăш
ха-чă	чыс	чă-ваш
ар-ча	чир	ву-чах
чă-хă	чан	мун-ча
ча-на	чăм	чăл-ха

Çăм чăлхапа ăшă. Ача чупса ывăннă. Аслă çула чул сарнă. Хурçă хачă аван. Чăрăш хуçăлнă.

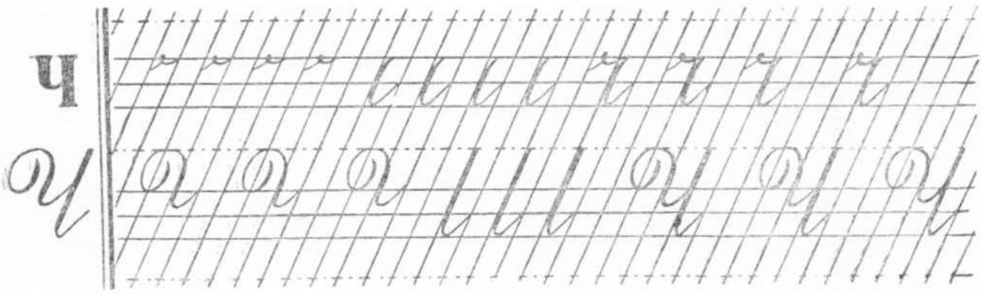

Ее

чи-е	Ер-ми
ен	чи-е
си-ен	хă-ех
çи-ес	Ер-ми

Сунарçă Çавал енчи вăрмана пынă. Ыран хулара е манăн, е аппан пулмалла. Анна хăех алсиш çыхнă. Ерми сăвă вуланă.

Чие çырли.

Нинăн чие çырли çиес шухăш пулнă. Нинăна чие çырли панă. Нина савăннă.

е е е е е е е е е е е е

е чие сиен çиес хисеп

ан-не	пи-леш
пи-ре	çил-хе
пе-нал	çум-не
çе-рем	хыç-не

пи ⟨ ре / леш

Асанне.

Асанне Марине валли алсиш çыхнă. Алсиш çыхмалли çип çинçе пулнă.

Марине асанне çумне ларнă. Вăл асанне алсиш çыхнине пăхнă. Асанне алсишне аван çыхнă.

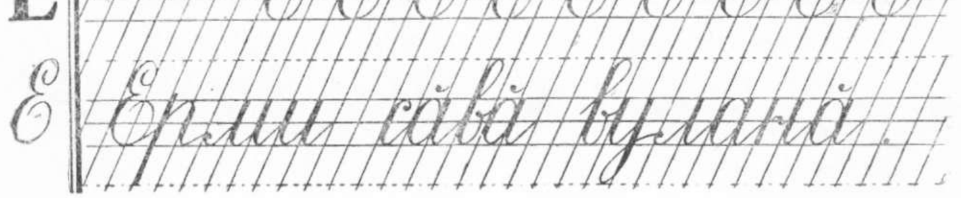

Тт

ту-рат

Та-рас

ту-лă	ут	тус	ты-мар
пă-та	тат	тан	хă-мăт
та-та	хут	утă	ту-рат
ва-тă	атă	тыт	ту-рăх
ти-ха	тăм	тăр	тă-ман
ты-рă	шут	туп	вă-хăт

Ирхине.

Тул çутăлнă. Тăма вăхăт.
Тамара тăнă.
— Тамара, пит çу!
Шăлна тасат!
Тамара çăвăннă.
Шăлне тасатнă.

Т т т т т т т т т т

т турат тăман

Çырла пуçтарни.

Тараспа Маруç вăрмана пынă. Унта хурăн çырли пулнă. Ачасем çырла пуçтарнă. Çырли тутлă пулнă.

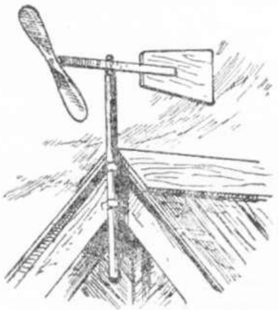

Тихăн.

Тихăн арман тунă. Ăна хапха çине лартнă. Арман çилпе аврăнă.

Тихăн савăннă.

та | ту | ты | ти | те

Т Т т Тт Тт

Т Тихăн Тарас

Э э

э-мел э-реш-мен

э-пир	э-мел	эр-не	Эн-тип
э-сир	э-тем	э-реш-мен	эп-пин

Эмел.

Энтип сывмар выртнă. Ăна шатра тухнă. Энтипе пăхма тухтăр пынă.

Тухтăр Энтипе урама тухма хушман. Ăна эмел панă. Эмел сывалма пулăшнă. Энтип сывалнă.

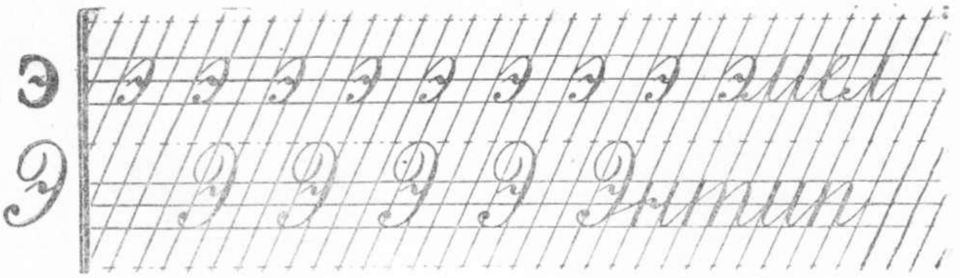

Й й

йы-тă

йă-ва

вăй	йă-нăш	йăм-ра	уй-ра
май	йы-вăр	йыш-лă	сă-вай
мăй	мă-йăр	пай-ла	ну-май
хăй	хă-йăр	хăй-ра	са-рай

уй-ран	йы-вăç	йă-ран	йы-тă

Вăрманта.

Вăрманта йывăç нумай.
Уйăп йăва çавăрнă.
Сунарçă йытта йыхăрнă:
— Улай, Улай!

Й
Й

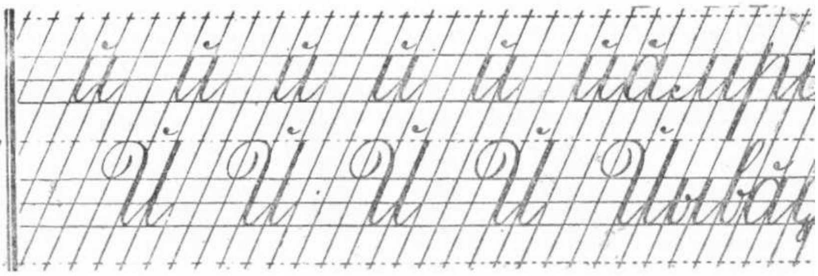

К к

ку-рак та-ка

ак	рак	ку-па	ка-шăк	ка-пан
хак	çук	ка-ну	ка-рăш	ка-лав
кам	кун	çă-ка	ка-рап	ка-нав
вак	куç	ун-кă	ма-мăк	ку-рак

Хура курак. Хăмăр кушак. Сарă пукан. Павăл шкула кайнă. Марук та шкулта.

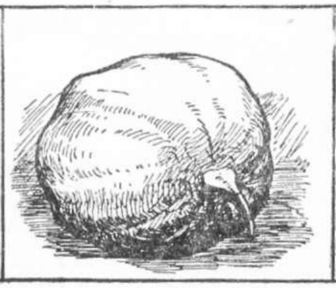

çарă . . авăн . упăста

К К К К К К К К К К К К

к *кушак курак шкул*

Ачасемпе мулкач.

Ачасем вăрмана кайнă. Вăрманта кăмпа нумай пулнă. Ачасем кăмпа пуçтарнă. Вĕсем мулкач курнă. Мулкач ачасенчен хăраса тарнă. Ачасем те мулкачран хăранă.

Сунара кайни.

Канмалли кун пулнă. Энтип сунара кайнă. Унпа Улай пынă. Энтип нумай кайăк тытнă. Кайăксене шывран Улай илсе тухнă.

К
К

Чĕрĕп.

Пĕрре икĕ ача вăрмана кайнă. Курăк ăшĕнче вĕсем чĕрĕп тупнă.

Ачасем чĕрĕпе шкула илсе пынă. Вĕсем ăна чĕрчун кĕтессинче усранă.

Кайăк кăвакал.

Нарт-нарт! кăвакал,
шыв кайăкĕ кăвакал.
Ăçта вĕçен, кăвакал?
— Кӳлĕ хĕрне вĕçетĕп.
Унта санăн мĕскер пур?
— Унта манăн йăва пур.

Т Т Т е е е Н Н Н
Нина лайăх вĕренет.

Шкул пахчи.

Пирĕн шкул пахчи пысăках марччĕ. Унта çимĕç йывăççисем сахалччĕ. Кăçал шкул ачисем пахчара тăрăшса ĕçлерĕç. Вĕсем улмуççи, слива нумай лартрĕç. Вĕсем чие йывăççисем те лартрĕç. Лартнă йывăççем аван ÿсеççĕ. Вĕсене шкул ачисем лайăх пăхаççĕ.

Шкул пахчи питĕ илемлĕ.

Ку мĕн?

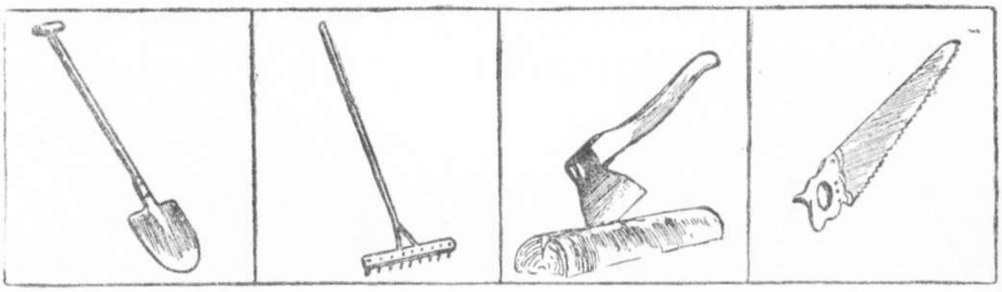

кĕреçе кĕрепле пуртă пăчкă

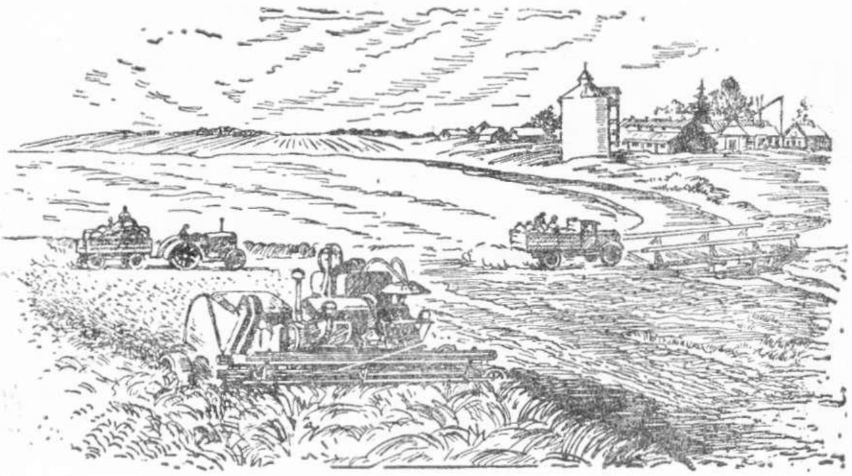

Тулă вырни.

Хирте тулă вырма пуçларĕç. Тулла машинăсемпе вырaççĕ. Тулă вырнă çĕрте арçынсем те, хĕрарăмсем те ĕçлеççĕ. Вĕсене ачасем пулăшаççĕ.

Туппине туп!

Çул урлă пурăнаççĕ,
пăхаççĕ, пĕр-пĕрне курмаççĕ.
(К....м.)

ок

)	со-ве́т
)	от-ве́т
і	кро́-лик

ра.

Пĕрремĕш урокра
мĕш урокра шутла-
а çырма тытăнчĕç.
ĕ. Ачасене Полина

перо урок

Ь

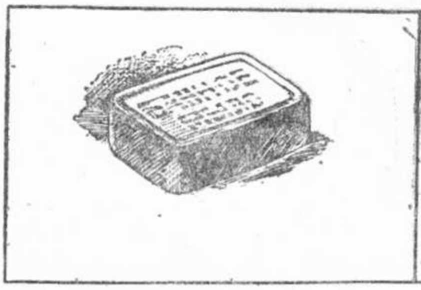

су-пăнь

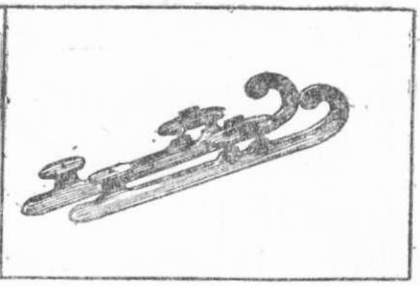

конь-ки

ку-кăль	су-пăнь	конь-ки
мă-кăнь	вы-льăх	куç-çуль
ла-рать	мă-кăль	ку-лать
тă-рать	ка-лать	ву-лать

хал	**халь**	**сахал**	**ахаль**	**турат**	**турать**

Марье.

Марье шкула çӳрет. Вăл аван вĕренет.

Марье килте ахаль лармасть. Вăл кĕнеке вулать. Амăшне пулăшать.

ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь ь

мăкăнь супăнь коньки

Çил арманĕ.

Вăштăр-вăштăр çил вĕрет.
Çил арманĕ авăрать.
Хăйĕн тăват çунатне
вĕлтĕр-вĕлтĕр çавăрать.

Туппине туп!

Çуначĕсемпе лăпăстатать,
вĕçсе хăпараймасть.

(Ç.. а....ĕ.)

вăр
Йы
тат

тăм

Я я

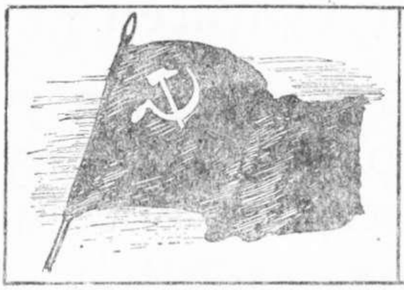

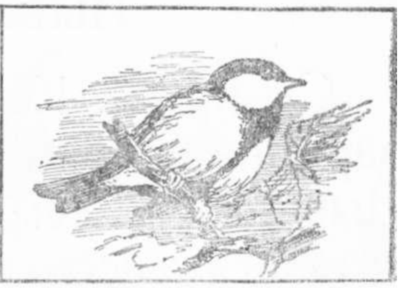

я-лав　　　　　кă-сă-я

ял	я-лав	хă-яр	у-яв
ят	Я-кур	кă-сă-я	ту-я
яр	я-лан	у-яр	ка-я
ян	па-ян	мă-ян	яс-мăк
я-ка	ха-яр	пă-яв	стать-я

Якур.

Манăн шăллăм Якур ятлă. Вăл пилĕк çулта.

Эпĕ Якура яланах кĕнекесем, картинкăсем кăтартатăп.

Пирĕн Якур лайăх ача. Вăл тирпейлĕ.

Я　я я я ялав

я　Аслă уяв Лава

Пирĕн ял.

Пирĕн ял Çавал хĕрринче. Ялăн урамĕсем вăрăм. Яла кĕнĕ çĕртех шкул ларать. Ялта читальня пур. Унта пирĕн Лява пичче ĕçлет.

Çĕнĕ шкул.

Ял вĕçĕнче, тӳремре,
капăр, çĕнĕ шкул ларать.
Кашни ир халь вăл пире
вĕренмешкĕн йыхăрать.

ял	па-**ян**	**ят**
Ва-**ля**	Са-**ня**	а-**тя**

Я

Я

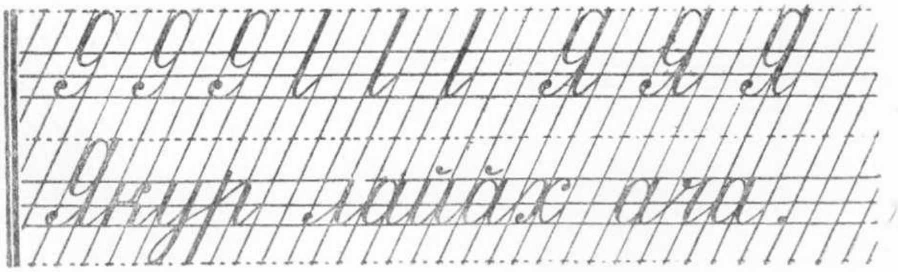

З з

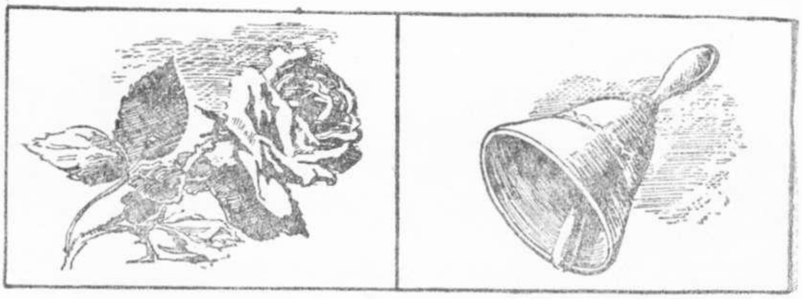

ро́-за зво-нок

Ли́-за | Зо́-я | зво-но́к | Зи́-на | ре-зи́н-ка

Звоно́к.

Звоно́к сасси янӑрать. Вӗренекен ачасем урока васкаҫҫӗ. Урока Зо́я таваскать.

Вӗренекен хӗрачасем.

Пирӗнпе пӗрле класра Зи́на, Ро́за, Ли́за, Си́ма тата Зо́я вӗренеҫҫӗ. Вӗсем пурте тирпейлӗ. Вӗренессе те лайӑх вӗренеҫҫӗ.

за са | зу су | зо со | зя ся

З

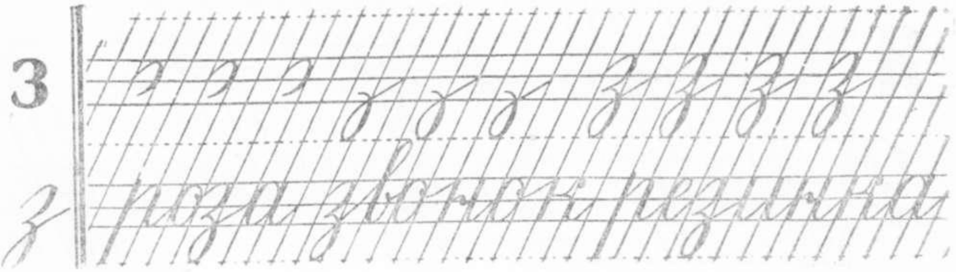

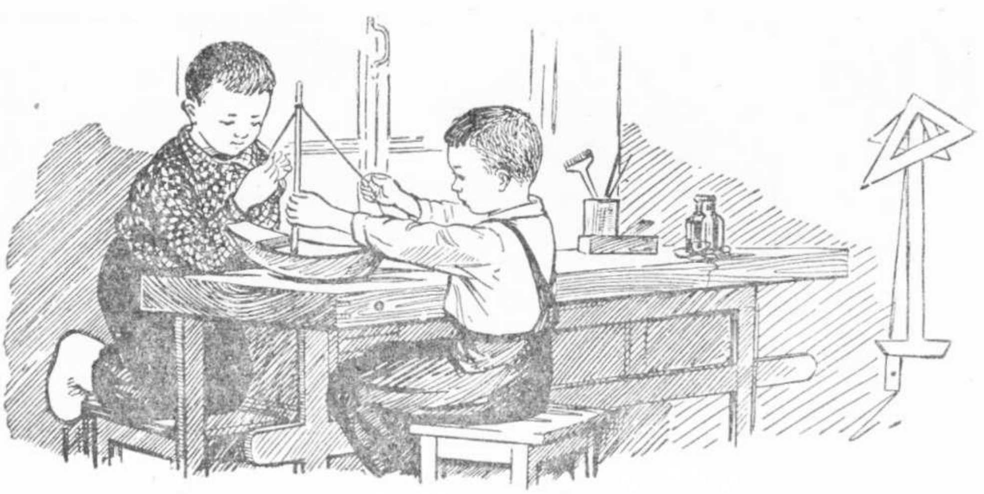

Вылямалли кимĕ.

Зинонпа Кĕркури туслă пулнă.

Пĕрре Кĕркурипе Зинон вылямалли кимĕ тунă. Кимĕ çине пĕчĕк хĕрлĕ ялав çакнă.

Зинонпа Кĕркури хăйсен киммине шыв кӳлленчĕкне янă. Кăштах çил пулнă. Кимĕ шыв тăрăх шуса пынă. Кимĕ çинчи хĕрлĕ ялав çилпе вĕлкĕшнĕ.

Зинонпа Кĕркури савăннă.

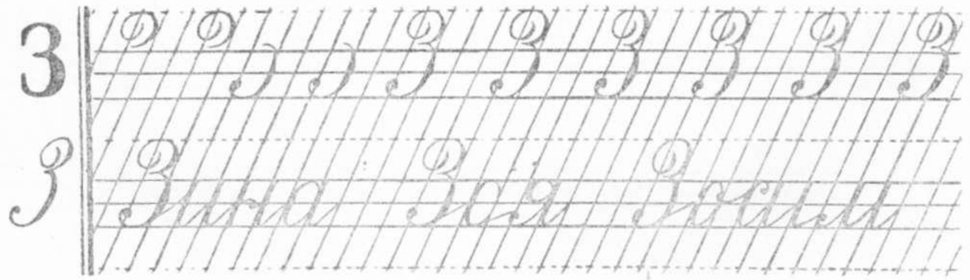

Ю-рий

юл-таш
юр-лать
Ю-рий
ю-мах-çă

Вăл çирĕп йывăç.
ваççĕ. Юманăн хуп-
ăшă нумай парать.

аш **ют**

Пе-**тюк**

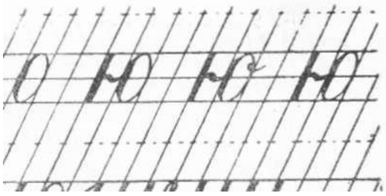

Анюкпа Илюш.

Анюкпа Илюш пĕр çемьери ачасем. Анюк асли. Илюш кĕçĕнни. Анюк виççĕмĕш класра вĕренет. Илюш кăçал çеç шкула кайрĕ.

Юр çăвать.

Юр çăвать, юр çăвать,
хура çĕре шуратать.
Тухăр, ачасем,
пурте урама!
Тухăр хăвăртрах
юр купалама.

Ю

Ю *Юман çирĕп йывăç.*

Чăваш халăх сăвăçи.

Константин Васи́льевич Ивано́в — чăваш халăхĕн паллă сăвăçи. Константин Иванов лайăх сăвăсем, юмахсем çырнă. Вăл тата Нарспи ятлă кĕнеке çырнă. Унта чăваш халăхĕн ĕлĕкхи пурнăçне кăтартса панă.

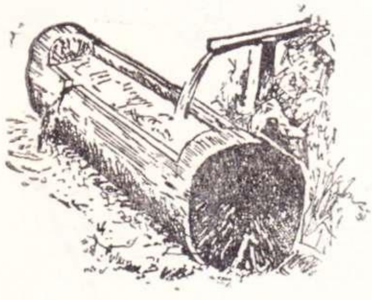

Шыв юхать.

Шăнкăртатса шыв юхать
çӳлĕ валак пусĕнче.
Кĕмĕл пекех ялтăрать
шывĕ хĕвел çутинче.

Константин Васильевич Иванов.

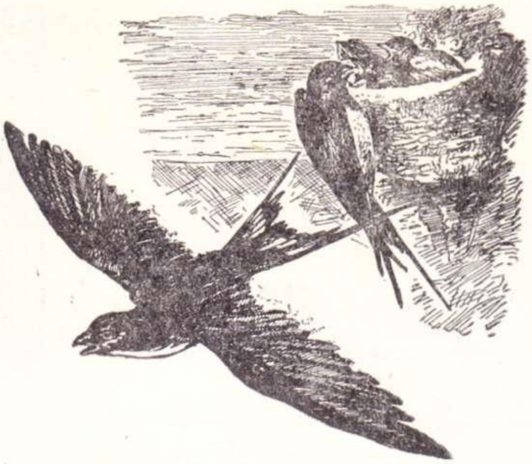

Ăслă ача.

Пӳрт çамкине чĕкеççем йăва çавăрнă. Унта чĕкеç чĕпписем ларнă. Вĕсем сарă сăмсаллă пулнă.

Пĕрре пĕр чĕппи йăваран тухса ӳкнĕ. Чĕкеççем ун тавра хурлăхлăн вĕççе çӳренĕ.

Вăл вăхăтра Вова урампа иртсе пынă. Вова чĕкеç чĕппине йăвана хунă.

Чĕкеççем савăнăçлăн чĕвĕлтетме пуçланă.

Савнă Зина!

Ку çырăва эпĕ хамах çыратăп.

Ĕнер эпир кино куртăмăр.

Салам сана. Сывă пул.

Эсĕ те çыру çыр.

Зоя Иванова

Ж ж

жне́йка эта-же́р-ка

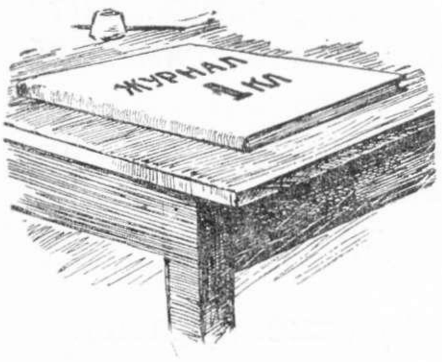

Журнал.

Класа учитель журнал илсе пырать. Журналта вӗренекен ачасен ячӗсем пур. Журналта ачасем мӗнле вӗреннине кӑтартнӑ.

Унта ачасем шкула мӗнле ҫӳрени те паллӑ.

жа	**шу**	**же**	**ши**
ша	**жу**	**ше**	**жи**

Ж

'=1
1,!
J'.

р-ка

lb журнал
Журналта
н яч сем
3 ачасем
к тартн ,
м шкула
палл .

IJIJJ

Женя.

Ман н аппа Женя ятл . Вал почтальон пулса çлет.

Женя колхозниксене сырусем, т рл хаçат-журналсем лессе парать.

Х й н çне Женя аван т вать. Ана колхозниксем мухтаçç .

Женя аппа к неке вулама юратать.

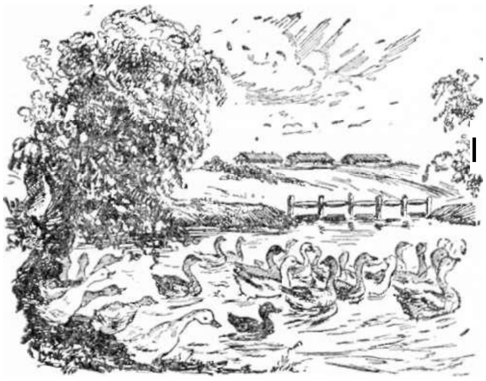

Колхоз п винче.

Пир н колхоз п винче хур-к вакал сав нать, ч ма-ч ма ир çинче шыва к рет, ç в нать.

Бб

ра-бо́-чисем

Кино курни.

Рабочисен канмалли кун пулнă. Рабочисем хăйсен тăванĕсемпе клуба пухăннă. Вĕсем унта кино курнă. Кино Октябрь уявĕ çинчен пулнă. Рабочисене кино кăмăла кайнă.

Автобус.

Тӳрĕ, тикĕс çулпала
пĕр авто́бус вĕçтерет.
Хăйне ирĕк çул па́ма
вăл таçтанах систерет:
Ту-ту-ту! Ту-ту-ту-у!
Таптанатăн вĕт, асту!

ба	**пу**	**бы**	**пи**	**бо**	**бе**	**бя**
па	**бу**	**пы**	**би**	**по**	**пе**	**пя**

б

б

б б   б б   Рабочисем
клуба пынă.

Библиотéка.

Пирĕн ялта библиотéка пур. Библиотекăра кĕнекесем, журналсем нумай.

Боря пичче кĕнеке вулама юрататъ. Вăл библиотекăна кĕнеке илме çӳрет.

Комбайн.

Кăçал пирĕн колхозăн тыррине комбайнпа вырчĕç.

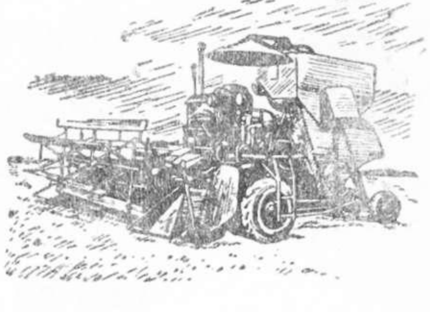

Комбайнпа ĕçлени пит ӳсĕмлĕ. Комбайн тырра пĕр вăхăтрах вырать, çапать, сăвăрать.

Дд

ра́-дио	о́р-ден	ме-да́ль
ди-ва́н	за-да́-ча	Да-ни́л
дос-ка́	ла́н-дыш	Де-ни́с

о́р-ден

Ра́дио.

Шкулта ра́дио. Клубра та ра́дио. Пирĕн килте те ра́дио пур.

Эпир час-часах ра́дио итлетпĕр. Ра́дио çĕнĕ хыпарсем пĕлтерет, юрăсем юрласа кăтартать.

та	**дя**	**ту**	**ды**	**те**
да	**тя**	**ду**	**ты**	**де**

Д д

д д д д д д д д д д д д

Пирĕн радио пур.

Дежу́рнӑй.

Класра кулленех дежурнӑй пулать. Вӑл класа ытти ачасенчен ир ҫитет. Дежурнӑй класри йӗркене асӑрхать. Вӑлах класри сывлӑша уҫӑлтарать. Класс доскине таса тытать.

Йывӑр зада́ча.

Зи́на задача шутланӑ. Анчах зада́ча тухман.

— Пар, хам шутласа парам,— тенӗ пиччӗшӗ.

— Ҫук, ҫук, эпӗ хамах шутласа кӑларатӑп, — тенӗ Зи́на.

Зи́на задачӑна питӗ тӑрӑшса шутланӑ. Зада́ча тухнӑ.

Д D D D D D D D

D Дежурнӑй Данил

Гг

Га́-ля

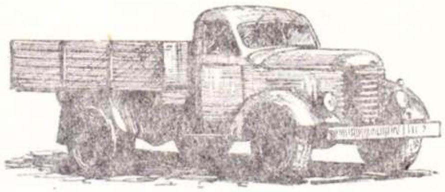

гру-зо-ви́к

ва-го́н	бри-га́-да	гру-зо-ви́к
гу-до́к	бри-га-ди́р	гимн

Пограни́чник.

Ва́ня Шу́бин пирӗнпе пӗрле вӗренет. Ваньӑн пиччӗшӗ Гри́ша ятлӑ. Вӑл Совет Ҫарӗнче пурӑнать. Гри́ша—пограни́чник.

Пограничниксем пирӗн Тӑван ҫӗршывӑн чиккине шанчӑклӑ сыхлаҫҫӗ.

га	**ку**	**го**	**ки**	**ге**
ка	**гу**	**ко**	**ги**	**ке**

Г *г г г г г г бригада*

г *вагон гудок*

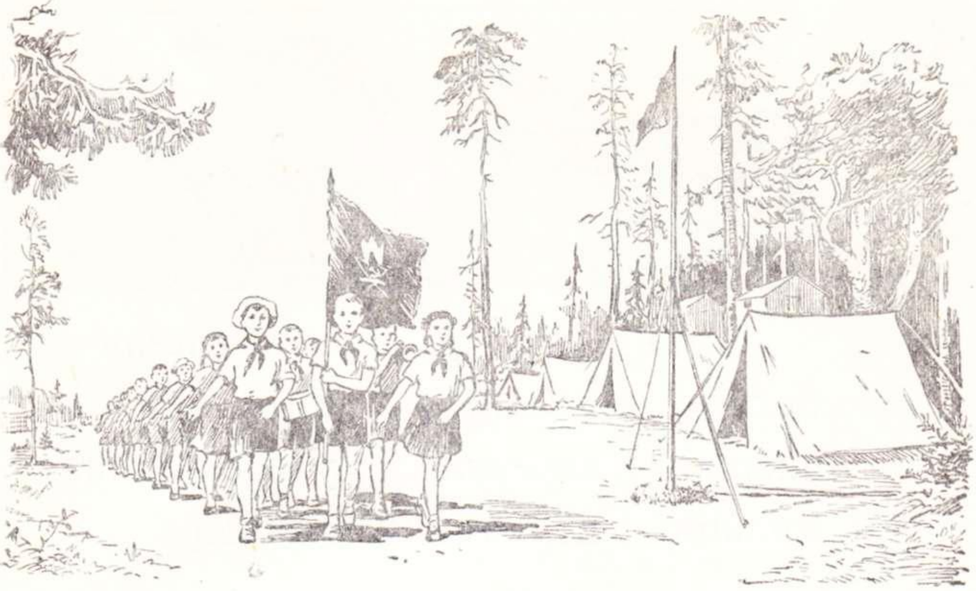

Пионе́р ла́герĕ.

Пио́нер ла́герĕ шыв çывăхĕнчи илемлĕ вырăнта. Вăрман хĕррине чатăрсем карнă. Çӳлерехре столовăйпа ку́хня тата склад пур.

Ла́герь варринче пысăк лаптăк. Унта хĕрлĕ ялав вĕлкĕшет.

Ла́герьти пурнăç питĕ савăнăçлă. Ачасем ла́герьте канаççĕ, сывлăха тĕреклетеççĕ. Вĕсем çĕнĕ вĕренӳ çулне хатĕрленеççĕ.

Г

Г Г Г Г Г Г Г Г Галя

Г Гриша пулă тытнă.

Цц

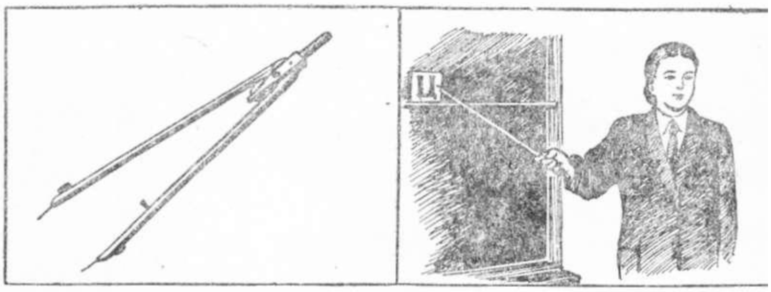

ци́р-куль у-чи́-тель-ни-ца

цех	ста́нци	страни́-ца
ака́ци	ци́р-куль	учи́тель-ница
мили́ци	цеме́нт	кон-це́рт

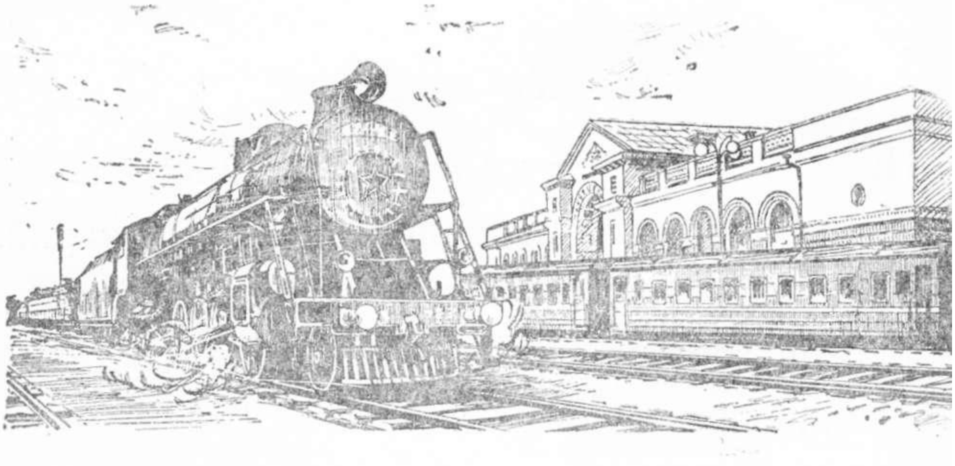

Канаш станцийĕ.

Пĕрре эпир Канаша кайрăмăр. Канаш-
чугун çулăн пысăк ста́нцийĕ.

Эпир унта тавар турттаракан по́езд куртă-
мăр. Пассажи́рски поезда та кĕтсе илтĕмĕр.

Ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц ц

Ц *станци милици*

Поезд.

Поездпа эпир пыратпăр,
пит васкатпăр, пит васкатпăр.
Поезд çил пек ыткăнать,
поезд малаллах васкать.
Станцие ак çывхаратпăр,
станцие çитсе тăратпăр.
Анăр, камăн анмалла,
пирĕн инçе каймалла.

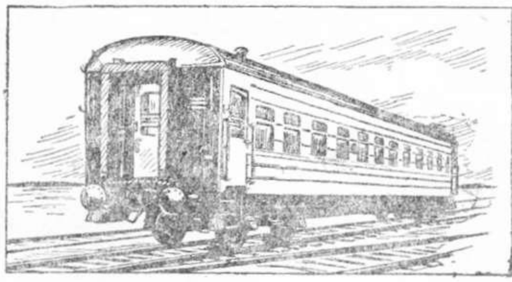

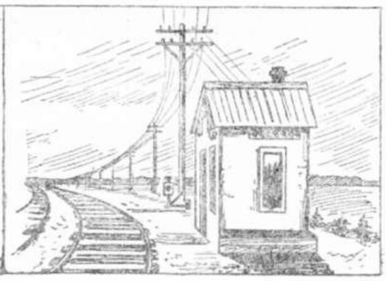

Ва·он Бу·ка

Ц ц *Ц Ц ц Ц Ц Цехра*
рабочисем ĕçлеççĕ.

Фф

фа́-бри-ка

Ма́р-фа	торф	теле-фо́н
Фома́	шарф	фу-фа́й-ка
Фе́ня	гра-фи́н	фо́р-точ-ка
Фе́дя	ци́ф-ра	пате-фо́н
фе́р-ма	фут-бо́л	Митро-фа́н

Фе́дя ашшӗ.

Фе́дя ашшӗ ҫӗвӗ фабрикинче ӗҫлет. Ку фабрикӑра пальтосем, фуфайкӑсем ҫӗлеҫҫӗ.

Фе́дя ашшӗ лайӑх ӗҫлет. Ӗҫ нормине вӑл яланах ирттерсе тултарать. Федя ашшӗне лайӑх ӗҫленӗшӗн о́рден панӑ.

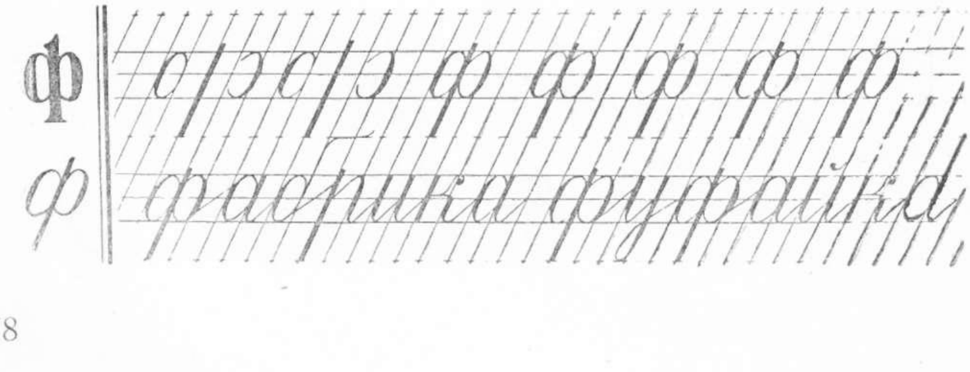

Фе́ня аппа.

Пирĕн колхоз пысăк. Колхозăн фермăсем пур: ĕне ферми, сысна ферми тата ыттисем те.

Феня аппа сысна ферминче ĕçлет. Ку фермăра ăратлă сыснасем çитĕнтереççĕ. Фермăри сыснасем шултра, шап-шурă. Вĕсене Феня аппа лайăх пăхать.

ва-фа	**фе-ве**	**фо-во**
ву-фу	**ви-фи**	**вы-фы**

Хулара.

Ир-ирех хулара сас-чĕв тапранать. Фабрикăсем, заводсем гудо́к параççĕ. Гудок рабочисене ĕçе йыхăрать. Рабочисем ĕçе васкаççĕ.

Ирхи сменăри ĕç пуçланать.

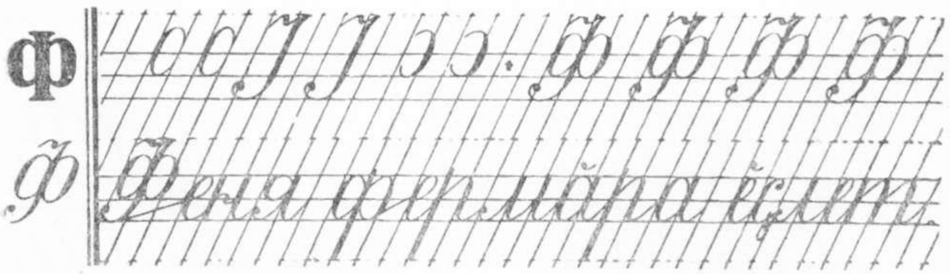

Щщ

плащ

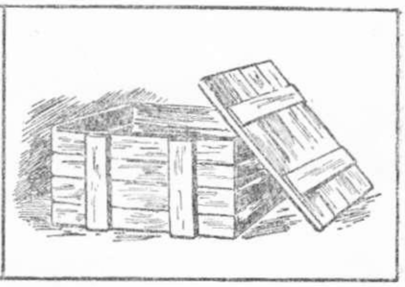

ещёк

Ращара.

Раща варринче уçланкă пур. Унта колхоз утар тунă. Утарта ретĕн-ретĕн вĕллесем лараççĕ.

Çулла раща илемлĕ. Уçланкăра темĕн чухлĕ чечек. Каллĕ-маллĕ пыл хурчĕсем вĕçеççĕ. Вĕсем чечек сĕткенне пухаççĕ.

Çулла ращара сывлăш уçă.

Щ

щ

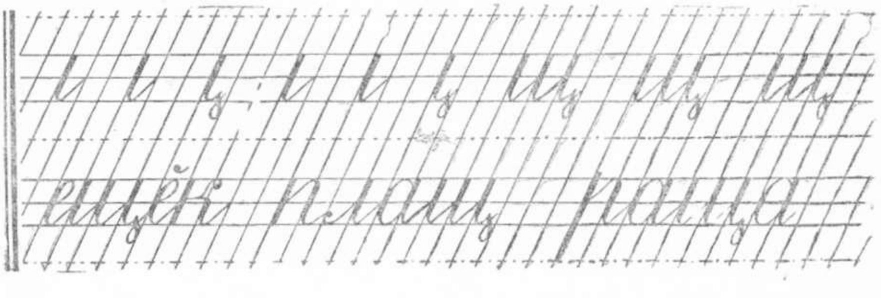

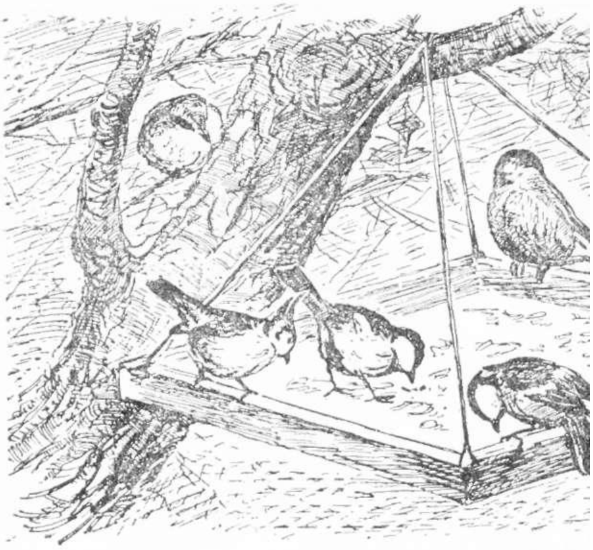

Каласа пар: çакăнта м

Пирĕн чĕрчун кĕ

Пирĕн класра чĕрчун к
читлĕхсенче кăсăяпа чĕрĕп
тултарнă кĕленче ещĕксенч
Чӳлмексем çине тĕрлĕрен
Чĕрчун кĕтессине дежурнăй
кăсăяна, чĕрĕпе, пулăсене ап
пурăнакан кĕленче ещĕксе
раççĕ. Чечексене шăвараççĕ.
Пирĕн чĕрчун кĕтесси и

Ёё

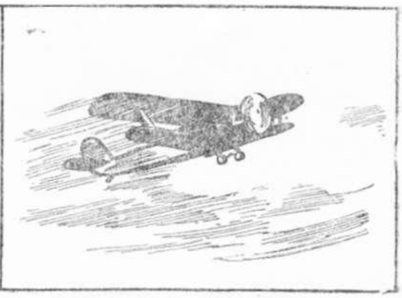

ёл-ка са-мо-лёт

ёл-ка	лёт-чик	щёт-ка
Фёк-ла	шо-фёр	са-мо-лёт
Лё-ня	Фё-дор	шах-тёр

Ёлкăна хатĕрленни.

Пирĕн шкулта ёлка пулать.

Эпир ёлка валли теттесем хатĕрлетпĕр. Хамăрах кайăксем, самолётсем тăватпăр. Юрăсем юрлама, сăвăсем калама вĕренетпĕр.

Лётчик *Шофёр*

ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё ё

ё самолёт ёлка

**Хăвна ху
таса тыт!**

Щёткăсем.

Ку щёткăпа эпĕ
шăл тасататăп.

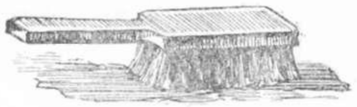

Ку атă-пушмак
тасатма кирлĕ.

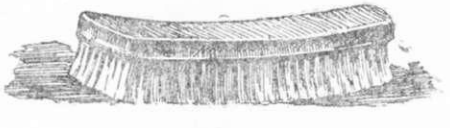

Ку щёткипе тумтир
тасататпăр.

Виçĕ щётки те мана кирлĕ!

ча | ща | чу | щи

Ё *Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё Ё*

Ё *Ёлкăна хатĕрленеççĕ.*

Ъ

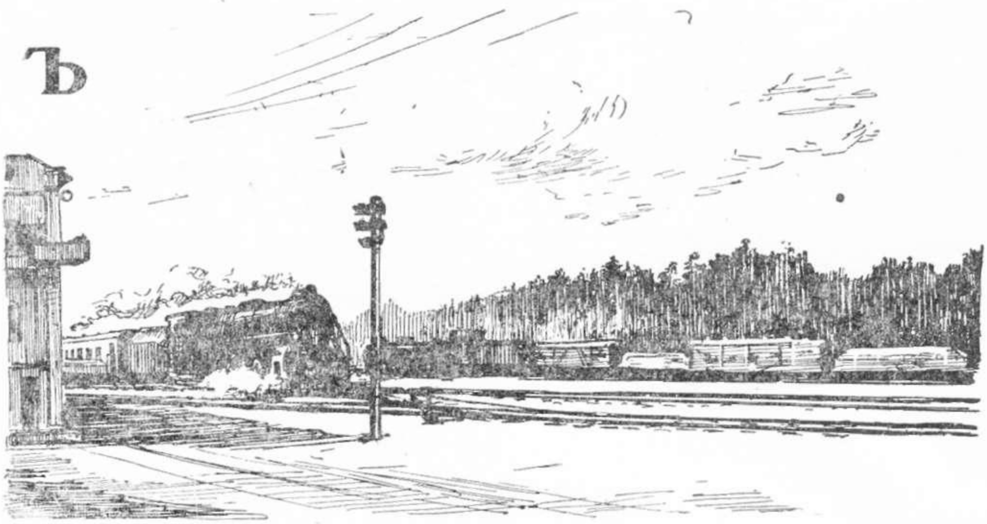

разъ-езд

мăръе	съезд	Атăлъял
кĕсъе	разъезд	Мăнъял

Разъе́зд.

Пирĕн ялтан инçех мар чугун çул иртет. Унта разъе́зд пур. Разъезда́ пĕр-пĕрне хирĕç пыракан поездсене irttерсе яма тунă.

Разъездра́ çуртсем пур. Вĕсенчен иккĕшĕнче разъездра ĕçлекенсем пурăнаççĕ. Ку çуртсем ыттисенчен пысăкрах, шап-шурă мăръеллĕ.

Разъездра пирĕн Крахъян аппа та ĕçлет.

Ъ ъ мăръе объявлени

ъ съезд разъезд кĕсъе

Бóря.

Бóря пĕрремĕш класра вĕренет. Вăл шкула вăхăтра çӳрет. Унта вăл питĕ тăрăшса вĕренет.

Шкултан таврăннă хыççăн Бóря урок хатĕрлет. Унтан ашшĕ-амăшне пулăшать. Пушă вăхăтра кĕнеке вулать. Хăш чухне вăл юлташĕсемпе урамра вылять.

Бóря ĕçчен те тирпейлĕ ача. Вăл хăйĕн юлташĕсемпе туслă пурăнать.

Ваттисен сăмахĕ.

Ĕçрен ан хăра, вăл хăй санран хăратăр.

Каласа пар: эсĕ вăхăта мĕнле ирттеретĕн?

АЛФАВИТ

Аа		*Аа*
Ӑӑ		*Ӑӑ*
Бб		*Бб*
Вв		*Вв*
Гг		*Гг*
Дд	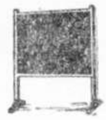	*Дд*
Ее		*Ее*
Ёё		*Ёё*
Ӗӗ		*Ӗӗ*

Жж	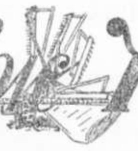	Жж
Ззз		Зз
Ии		Ии
Йй		Йй
Кк		Кк
Лл		Лл
Мм		Мм
Нн		Нн
Ооо		Оо

П п *Пп*

Р р *Рр*

С с *Сс*

Ç ç *Çç*

Т т *Тт*

У у *Уу*

Ӳ ӳ *Ӳӳ*

Ф ф *Фф*

Х х *Хх*

Цц Ц ц

Чч Ч ч

Шш Ш ш

Щщ Щ щ

ъ ъ ъ

Ыы Ы ы

ь ь ь

Ээ Э э

Юю Ю ю

Яя Я я

Эпир вĕренетпĕр.

Эпир, ҫамрăк ачасем,
куллен шкула ҫӳретпĕр.
Тĕрĕс ҫырма, вулама,
шутлама та пĕлетпĕр.

Тупмалли юмах.

Ани шурă, вăрлăхĕ хура.
(К . . . . е.)

Нинăпа асламăшĕ.

Ни́на шкултан киле таврăннă. Килĕнче унăн асламăшĕ ҫеҫ пулнă. Ни́на сĕтел хушшине ларнă. Вăл асламăшне кĕнеке вуласа панă. Унтан сăвă каланă. Асламăшĕ тимлĕ итленĕ. Вăл Нинăна мухтанă.

Каласа пар:

Нинăна асламăшĕ мĕншĕн мухтанă?

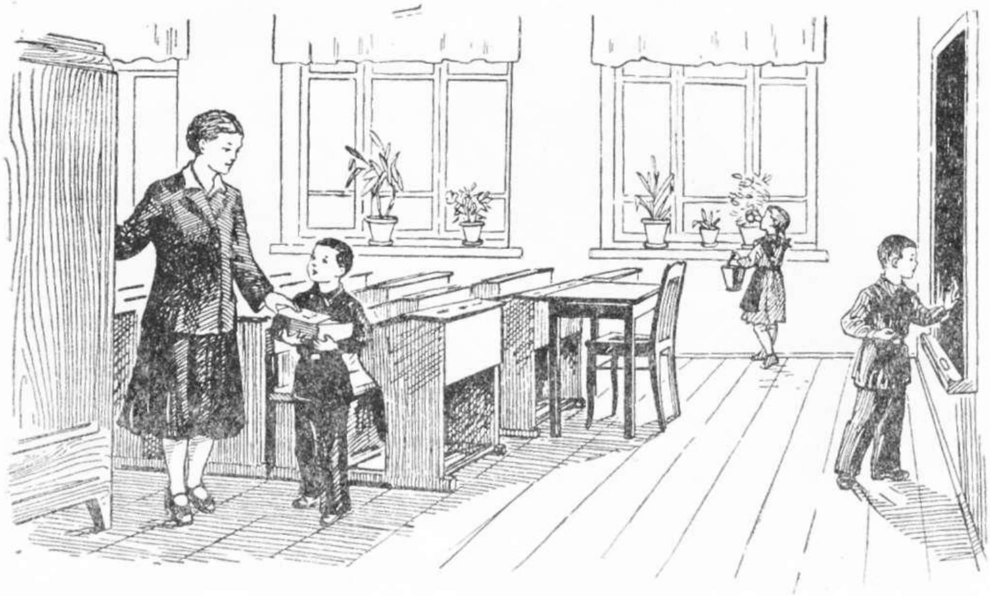

Пирĕн класс.

Пирĕн класс пысăк та çутă. Унта партăсем тата класс доски пур. Партăсем умĕнче учитель валли сĕтелпе пукан ларaççĕ. Класс кĕтессинче шкап тата этажéрка. Стена çинче паллă çынсен сăнӳкерчĕкĕсем пур. Чӳречесем çинче чечексем ӳсеççĕ. Пирĕн класс таса.

Ĕç эрни.

Эрнере çичĕ кун. Эпир ултă кун шкулта вĕренетпĕр. Пĕр кун килте канатпăр.

Кун ячĕсем.

Тунтикун. Ытларикун. Юнкун. Кĕçнерникун. Эрнекун. Шăматкун. Вырсарникун.

Пирĕн çемье.

Пирĕн çемьере тăватă çын: атте, анне, Наçтук ятлă йăмăк тата элĕ. Атте колхоз бригадирĕ. Анне фермăра ĕçлет. Эпĕ шкулта пĕрремĕш çул вĕренетĕп. Наçтук пилĕк çулта. Вăл ача садне çӳрет.

Туссем.

Тантăшпа эпир ялан
пурăнатпăр пит аван.
Пурăнатпăр пĕр ялта,
пĕр ялта — пĕр колхозра.
Вĕренетпĕр пĕр шкулта,
пĕр шкулта та пĕр класра.

Качакасем.

Ансăр каçă çинче икĕ качака тĕл пулнă. Качакасен иккĕшĕн те шыв урлă малтантарах каçасси килнĕ. Вĕсем пĕрне-пĕри çул парасшăн пулман.

Качакасем тĕкĕшме пуçланă. Икĕ ура çине тăрса тĕкĕшнĕ. Часах вĕсем иккĕшĕ те шыва ӳкнĕ.

Туппине туп!

Мăйраки сенĕк пек,
çилли енчĕк пек,
　　карта тăрăх уткалать,
　　хушăк витĕр пăхкалать.
Вĕрлĕк урлă сикесшĕн,
купăстана çиесшĕн.

Çарăк.

Пĕр старик çарăк акнă. Çарăкĕ питĕ пысăк пулнă. Старик çарăка кăларма пынă. Туртать, туртать,—туртса кăлараймасть.

Старик хăйне пулăшма карчăкне чĕнет. Карчăк тытать старикрен, старик—çарăкран. Туртаççĕ, туртаççĕ,—туртса кăлараймаççĕ.

Карчăкĕ пĕчĕк Марука чĕнет. Марук карчăкран тытать, карчăк—старикрен, старик—çарăкĕнчен. Туртаççĕ, туртаççĕ,—туртса кăлараймаççĕ.

Пĕчĕк Марук йыттине чĕнет. Йытти—Марукран, Марук—карчăкран, карчăкĕ—старикрен, старикĕ çарăкран тытаççĕ. Туртаççĕ, туртаççĕ,—туртса кăлараймаççĕ.

Йытти чĕнет кушака. Кушакĕ тытать йытăран, йытти—Марукран, Марукĕ—карчăкран, карчăкĕ—старикрен, старикĕ—çарăкран. Туртаççĕ, туртаççĕ,—туртса кăлараймаççĕ.

Кушакĕ чĕнет шăшие. Шăшийĕ кушакран тытрĕ, кушакĕ—йытăран, йытти—Марукран, Марукĕ—карчăкран, карчăкĕ—старикрен, старикĕ—çарăкран. Туртрĕç, туртрĕç те çарăка туртса кăларчĕç, тет.

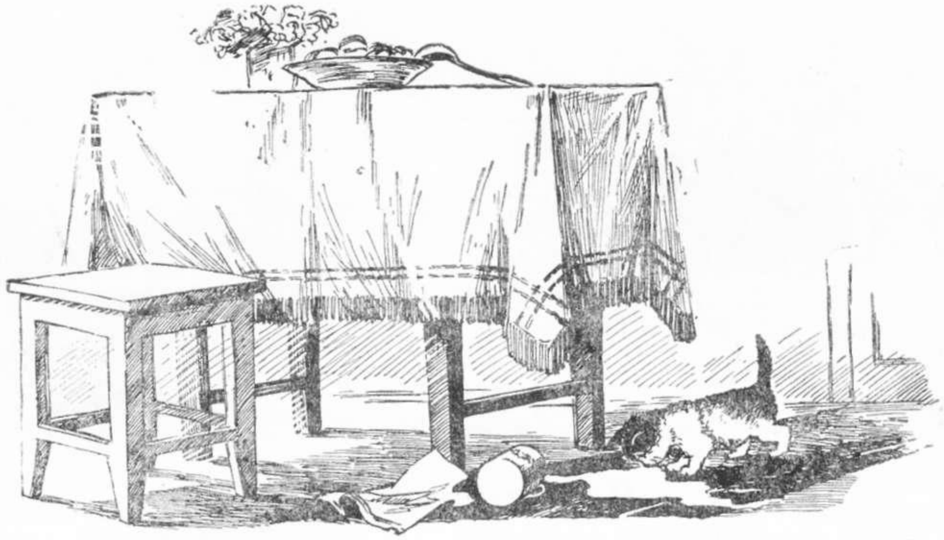

Чее кушак çури.

Ли́да сĕтел çине шуç кру́жка лартнă. Кружкинче сĕт пулнă. Ли́да кружкăна тутăрпа витнĕ те хăй пӳртрен тухса кайнă.

Кушак çури сĕт шăршине сиснĕ. Вăл тутăра туртса антарма пуçланă. Кру́жка сĕтел çинчен урайне ӳкнĕ. Сĕчĕ тăкăнса кайнă.

Кушак çури сĕте çулама пуçланă.

Автан тус.

Автан тус, автан тус!
Хĕрлĕ çĕлĕк, ылтăн пуç!
Мĕншĕн ытла ир
тăратăн?
Мĕншĕн хытă авăтатăн?
Мана ирех вăрататăн?

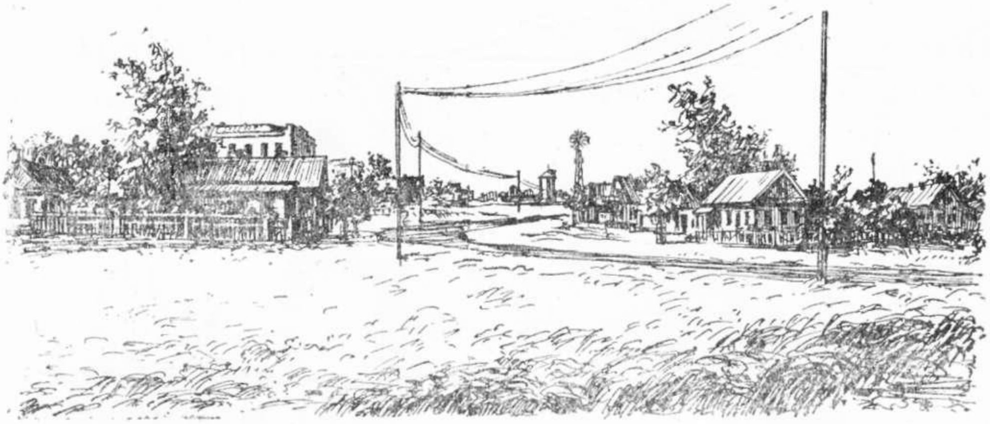

Пирĕн колхоз.

Пирĕн колхоз пысăк та пуян. Унăн уй-хирĕ сарлака.

Колхозăн выльăх-чĕрлĕх фермисем пур. Тĕрлĕ ялхуçалăх машинисем нумай. Грузовиксем пур. Колхозăн электростáнци те пур. Колхоз электричество вăйĕпе усă курать.

Пирĕн колхоз кукуруза нумай акса тăвать.

Колхозăн клуб пур. Унта час-часах кино кăтартаççĕ. Кино курма шкул ачисем те çӳреççĕ.

Колхозра ваттисем те, çамрăккисем те — пурте тăрăшса ĕçлеççĕ.

Колхозниксен пурнăçĕ çултан-çулах лайăхланса пырать.

Ваттисен сăмахĕ.

Колхоз пурлăхĕ—халăх пурлăхĕ. Ăна хаклас пулать, тăшмантан сыхлас пулать.

Вăл хăçан пулать?

Хир илемĕ каять.
Сĕм вăрман çаралать.
Пĕрмай çумăр çăвать.
Вăл хăçан пулать?

Юрĕ ирĕлет.
Улăхĕ чĕрĕлет.
Кунĕ хушăнать.
Вăл хăçан пулать?

Хирсенче юр анчах.
Çырмара пăр анчах.
Сивĕтет аванах.
Вăл хăçан пулать?

Хĕвел хĕртет.
Çырла пиçет.
Тырă саралать.
Вăл хăçан пулать?

Иван Владимирович Мичурин.

Мичурин — пирĕн çĕршыври ăста пахчаçă пулнă. Вăл тем тĕрлĕ лайăх çимĕç йывăççисем ӳстерме вĕрентнĕ.

Пирĕн çĕршывра Мичурин ĕçĕ çултан-çулах сарăлса пырать. Колхоз сачĕсенче паха панулмисемпе çырласем туса илеççĕ.

Ку ĕçе шкул ачисем те вĕренсе пыраççĕ.

Мичурин пек.

Эпир шкулăн пахчинче
савăнса ĕçлетпĕр!
Мичурин пек ĕçлеме
куллен вĕренетпĕр!

Иван Владимирович Мичурин.

Эпӗ Шупашкара кайни.

Пирӗн аттен пӗрре Шупашкара каймалла пулчӗ. Хӑйпе пӗрле атте мана та илсе кайрӗ.

Эпир автобус ҫине лартӑмӑр. Вӗҫтерсе пырать автобус малалла. Часах Шупашкар курӑна пуҫларӗ. Эпир акӑ Шупашкарти Хӗрлӗ площаде ҫитсе тӑтӑмӑр.

Эпир автобус ҫинчен антӑмӑр та Хресчен ҫуртне вырнаҫрӑмӑр. Часах атте Советсен ҫуртне кайрӗ.

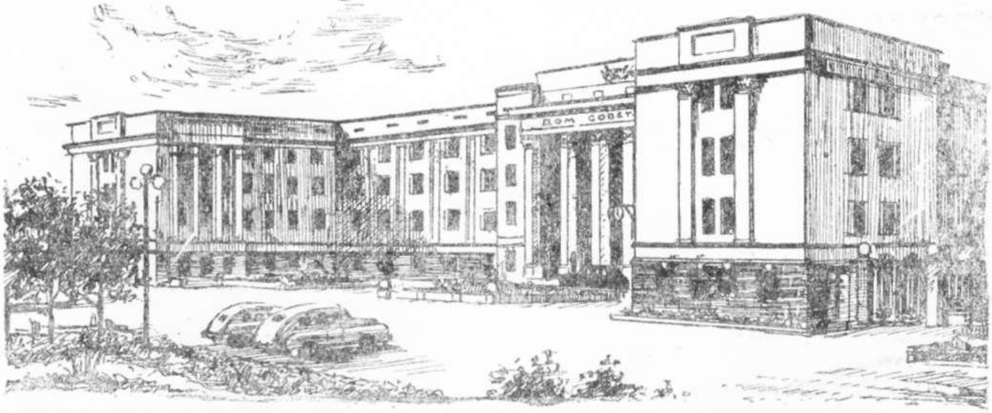

Ик-виç сехетрен атте таврӑнчӗ. Эпир хула курса çӳрерӗмӗр. Пысӑк-çке Шупашкар! Урамсем сарлака та вӑрӑм. Мӗн чухлӗ илемлӗ, пысӑк çуртсем! Халӑх, вӗççӗр халӑх урамсенче!

Эпир Пионерсен çуртӗнче пултӑмӑр. Музее те кӗрсе куртӑмӑр. Мӗн-мӗн çук вара унта!

Эпир тата Атӑл хӗрринче пултӑмӑр. Аслӑ Атӑл! Пысӑк та илемлӗ юханшыв. Ун тӑрӑх шап-шурӑ пӑрахутсем çӳреççӗ.

Тепӗр кунне эпир Шупашкартан киле таврӑнтӑмӑр.

Хӗл ҫитрӗ.

Ҫанталӑк сивӗтрӗ. Часах юр ҫурӗ. Таврана шап-шурӑ турӗ. Шывсем шӑнса ларчӗҫ. Колхозниксем вӑрмана ӗҫлеме кайрӗҫ. Ачасем ҫунашкасемпе йӗлтӗрсене юсарӗҫ. Вӗсем савӑнса тӑвайккинче ярӑнаҫҫӗ.

Тупмалли юмах.

Шурӑ ҫитти пӗтӗм хире витсе хучӗ.

(.р)

Пушӑ вӑхӑтра.

Акӑ урокне те тунӑ.
Тулалла чӗнет хӗл кунӗ.
Эх, хӗлле епле хитре!
Мӗншӗн-ха ларас пӳртре?
Ярӑнма чупса тухатпӑр,
йӗлтӗрсем ҫине тӑратпӑр,
йӑлтӑркка юр ҫийӗпе
вӗҫтеретпӗр-ҫке ҫил пек!

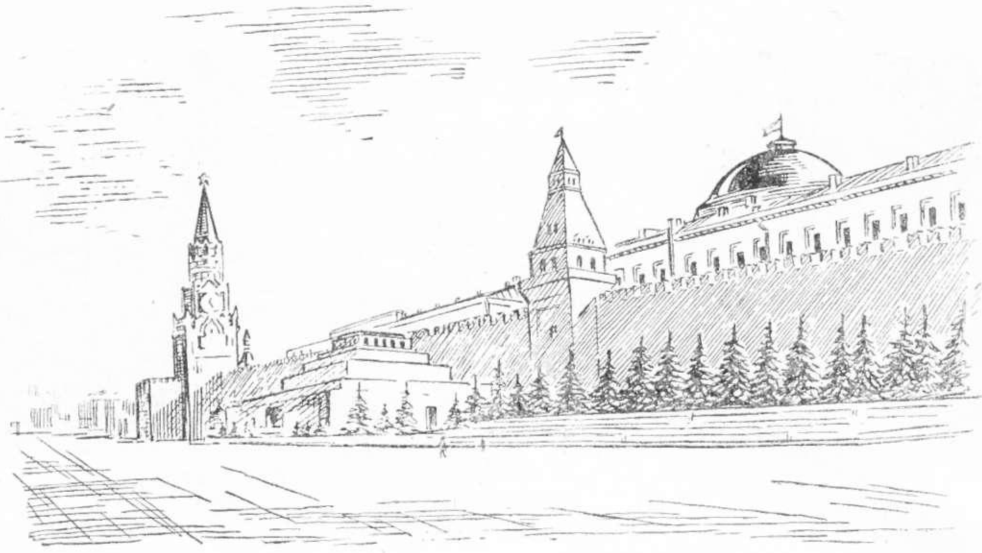

Мускав.

Пирĕн пичче Мускавра вĕренет. Çулла вăл яла килчĕ. Пичче пире Мускав çинчен каласа пачĕ.

Мускав питĕ пысăк, илемлĕ хула. Унта нумай халăх пурăнать. Çурчĕсем илемлĕ, çӳлĕ. Урамсенче трамвайсем, автомобильсем, автобуссем çӳреççĕ. Çӳлте самолётсем вĕçеççĕ. Çĕр айĕнче метро пур. Мускав—Совет Союзĕн столици.

Эпир пурте пичче каласа панине хаваслăн итлесе лартăмăр.

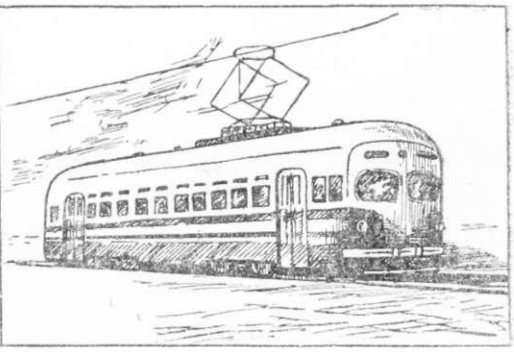

Метро *Трамвай*

Совет Çарĕ—пирĕн вăй.

Совет халăхĕ мирлĕ пурнăçшăн тăрăшать. ;овет халăхĕн лăпкă пурнăçне усал тăшмансем ăсасшăн.

Совет халăхĕн лăпкă пурнăçне Совет Çарĕ ыхласа тăрать.

Совет Çарне.

Çĕнĕ юрăсем юрлатпăр
эпир уçă сасăпа.
Совет Çарне ыр сунатпăр
пурте ăшă кăмăлпа!

Совет Çарĕ сывă пултăр!

Совет Çарĕ—пирĕн вăй.

Совет халăхĕ мирлĕ пурнăçшăн тăрăшать. Совет халăхĕн лăпкă пурнăçне усал тăшмансем пăсасшăн.

Совет халăхĕн лăпкă пурнăçне Совет Çарĕ сыхласа тăрать.

Совет Çарне.

Çĕнĕ юрăсем юрлатпăр
эпир уçă сасăпа.
Совет Çарне ыр сунатпăр
пурте ăшă кăмăлпа!

Совет Çарĕ сывă пултăр!

Владимир Ильич Ленин.

Ленин ĕçхалăхĕн çулпуçĕ, аслă вĕрентекенĕ, çывăх тусĕ пулнă. Вăл ĕççыннисен пурнăçне çăмăллатма тăрăшнă. Рабочисемпе хресченсен ачисем пурте вĕренччĕр, тенĕ. Пирĕн çĕршывăн ĕçхалăхĕ Ленин вĕрентнине асра тытать. Ленин кăтартса хăварнисене туса пырать.

* * *

Аслă Ленин çутипе
телей çулне тупрăмăр.
Ĕçре тимлĕ пулнипе
пуян пурнăç турăмăр.

Владимир Ильич Ленин

Эпир миршĕн!

Ярăн, ярăн, шурă кăвакарчăн,
тĕнче тăрăх вĕç эс кашни кун!
Çĕр çинче çĕклентĕр мир хăвачĕ.
Тек нихçан ан юхтăр чĕрĕ юн.

* * *

Пире вăрçă кирлĕ мар.
Миршĕн пурте кар тăрар!

Çурлапа мăлатук-пирĕн герб.

Савăнăçлă ёлка.

Пирĕн ёлка питĕ капăр.
Симĕс, симĕс йĕпписем.
Çĕнçул каçĕ савăнатпăр
эпир, çамрăк ачасем!

Ёлка çинче ав çунаççĕ
тĕрлĕ тĕслĕ çутăсем.
Ярăм-ярăм усăнаççĕ
парнесемпе теттесем.

Килĕр, килĕр, ачасем,
алла-аллăн тытăнар,
янăратар юрăсем,
тĕрлĕ ташăсем ташлар!

Цена 20 коп.

Н. Н. НИКОЛАЕВ.
БУКВАРЬ
на чувашском языке
ЧУВАШГОСИЗДАТ — 1961

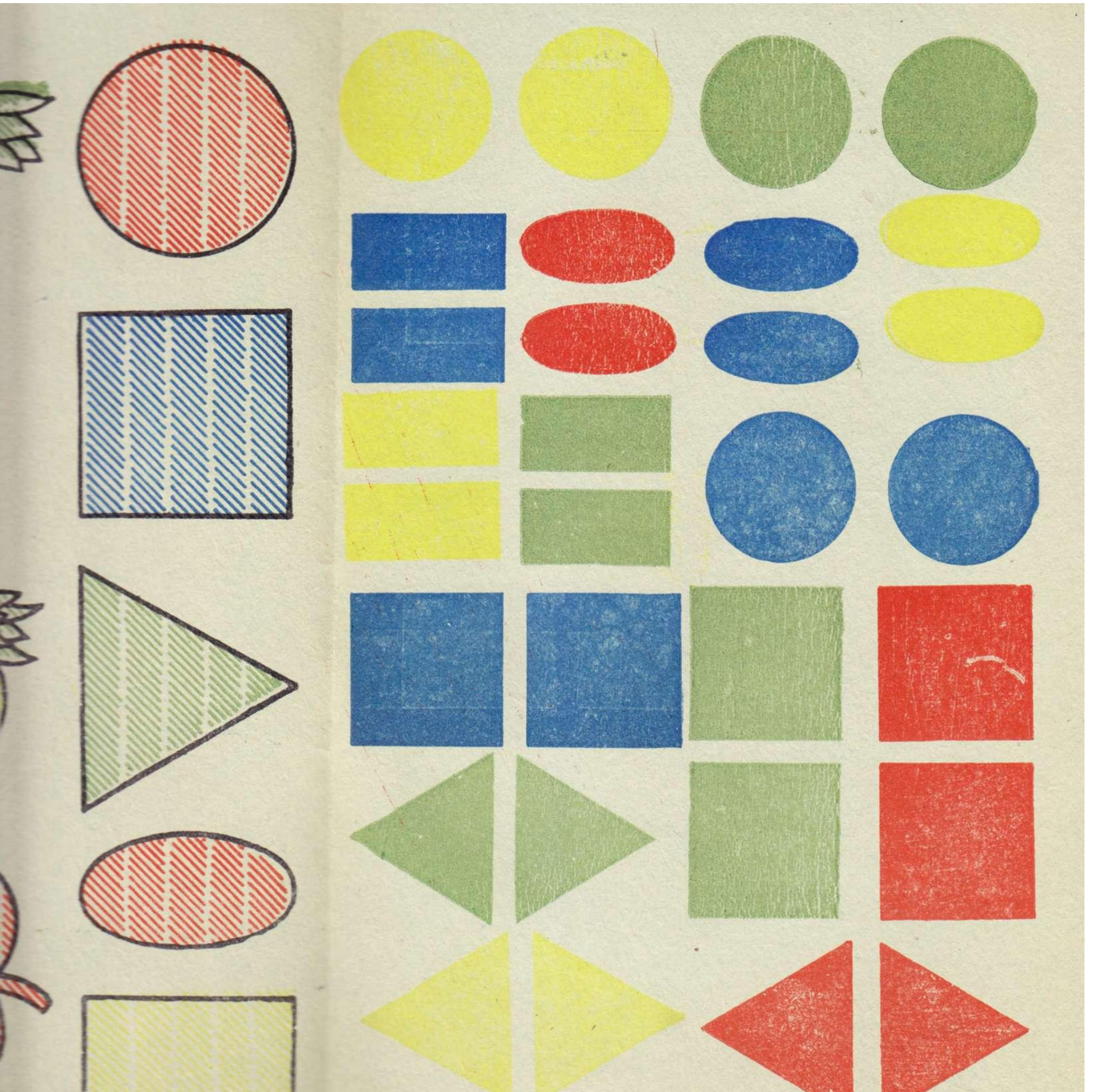

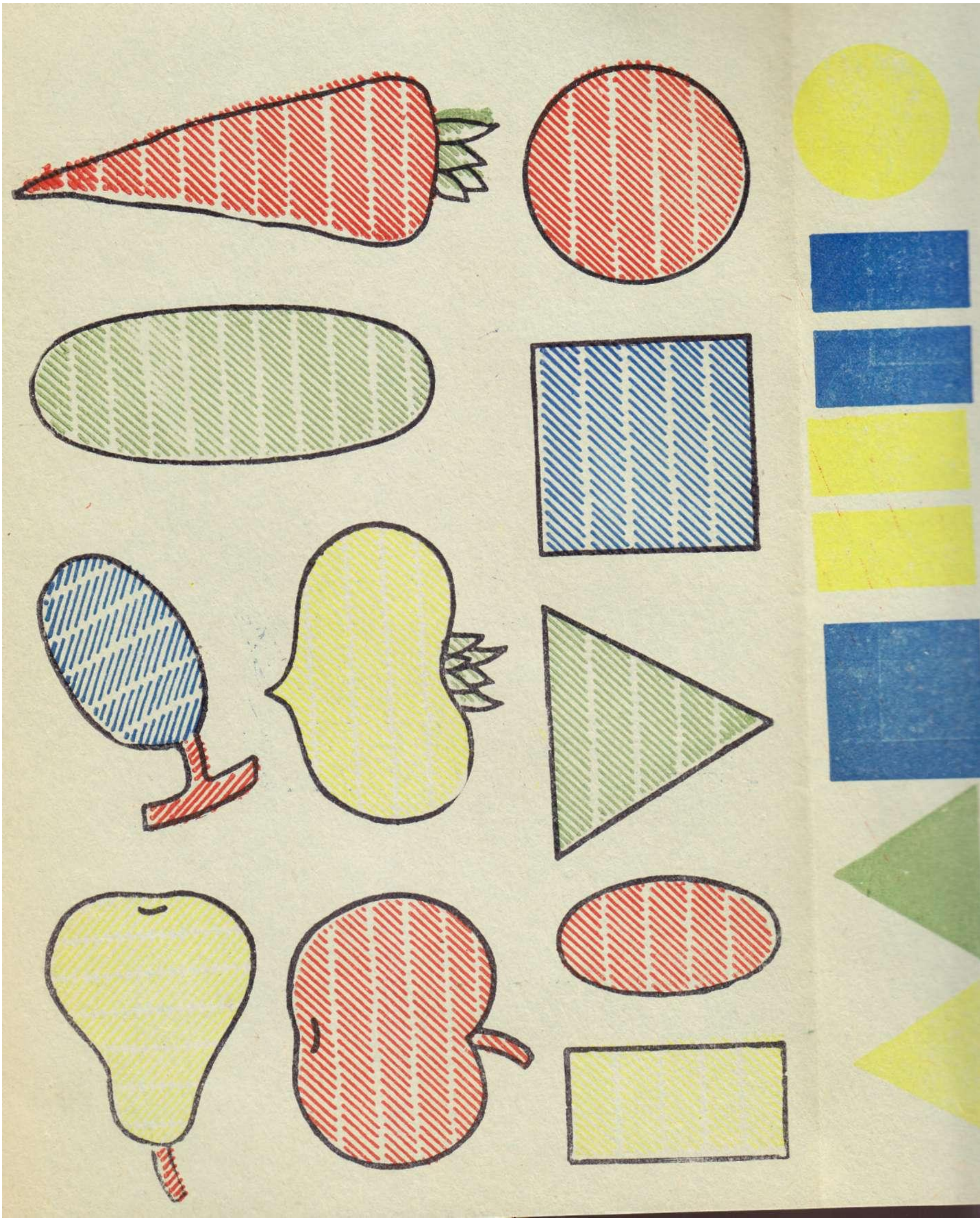

Сăмах тумалли сыпăксем.

на	ну	ла	ма	ул	ал	лă
ар	ра	ман	шар	рам	лар	ха
ых	ыр	шă	мăш	рăх	хăр	ша
ву	вă	нă	вăр	рăм	хал	вы
ва	вы	су	са	хан	сă	ми
ус	ли	ça	уç	çу	шăр	çы
па	еп	ле	лĕ	пă	çе	па
не	пи	хи	пе	се	ил	на
ту	эп	тă	эр	йăм	ре	ма
ка	тӳ	чă	пĕ	ме	чĕ	рă
пӳ	ки	юл	со	ор	но	пă
за	ёл	герь	бо	чи	фер	ща

алли сыпăксем.

	ал	лă	ан	лан	нан
…и	лар	ха	ху	хă	лăн
…х	хăр	ша	ран	лăх	мăл
…и	хал	выр	нав	рас	мах
…н	сă	ми	ши	си	ван
	шăр	çын	çă	пу	лам
	çе	пан	пар	рăç	лап
	ил	нал	леш	рем	çум
…и	ре	май	пин	сеп	рăх
	чĕ	рăш	рес	сăк	чĕк
	но	пăнь	вет	ля	таш
	фер	ща	щёт	вод	ден

Касса кăлармалли саспаллис

А	А	а	а	а	Н	Н	н	н
Х	х	х	Р	р	р	М	м	м
Т	т	т	П	п	п	С	с	с
ш	ш	Л	л	л	Ă	ă	ă	[illegible]
и	Е	е	е	Ç	ç	ç	Ĕ	ĕ
Э	э	Й	й	Я	я	я	О	о
Ю	ю	ь	ь	Ӳ	ӳ	Ф	ф	Д
б	Г	г	г	Ж	ж	ж	Ц	[illegible]
щ	ъ	ъ	.	,	-	—	!	?

Касса кăлармалли саспаллисем.

а	Н	Н	н	н	У	у	у	у
р	р	М	м	м	м	К	к	к
п	п	С	с	с	Ы	ы	ы	Ш
л	Ă	ă	ă	В	в	в	И	и
Ç	ç	ç	Ĕ	ĕ	ĕ	Ч	ч	ч
Я	я	я	О	о	о	З	з	з
Ӳ	ӳ	Ф	ф	Д	д	д	Б	б
Ж	ж	ж	Ц	ц	ц	Ё	ё	Щ
,	-	—	!	?	:	;	„	“